

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 1 – 2 (436 – 437), година XXXII

28 февруари 2014 година

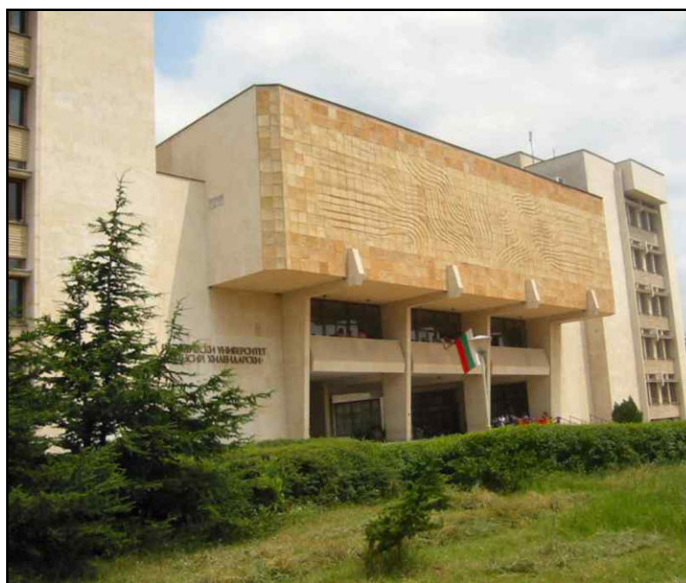
Започваме изграждането на първия в България университетски кампус

Мечтата на няколко поколения студенти и преподаватели в Пловдивския университет за изграждане на собствен кампус най-накрая е на път да се сбъдне. Тя датира още от времето, когато „кампус“ беше дума, позната на малцината посещавали западни университети, а при нас това понятие се въплъщаваше в думите „университетско градче“. За съжаление мечтата за един модерен Пловдивски университет тогава се материализира цялостно само в макета, който още стои в Заседателната зала на Нова сграда. Там могат да се видят няколкото учебни корпуса (освен изградените досега сгради на Факултета по математика и информатика и Педагогическия факултет), общежития, спортни площадки, научноизследовател-

ски центрове и др. Всичко това трябваше да бъде разположено първоначално на 315 дка, а после стана още по-мощно – на 512 дка.

След 10.XI.1989 г. обаче нещата зациклиха, проектите поради липса на средства и започналата реституция бяха спрени и вторият по големина университет в България се оказа с най-малък сграден фонд, с недостиг на учебни зали и без никакви собствени общежития – въпреки усилията на няколко ректорски ръководства ситуацията да бъде променена. При последната акредитация на ПУ най-сериозната препоръка на НАОА беше свързана именно с изграждането на студентски общежития.

На стр. 2 ➡

Стр. 3

ПУ – на второ място в рейтингово проучване за общественения престиж на висшите училища

В Броя ще прочетете още:

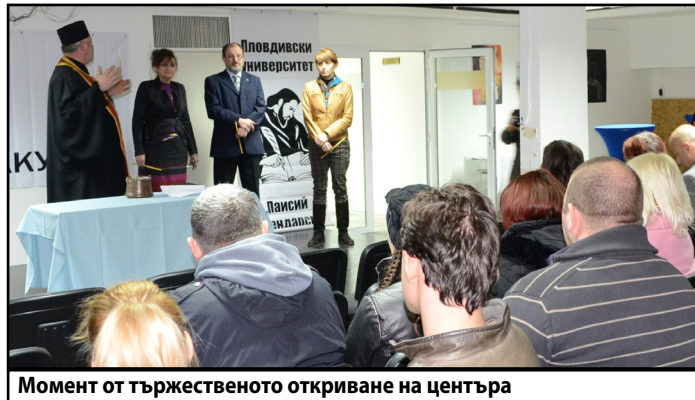
- Да говорим за наука, е изкуство
- Пловдивският електронен университет – една година по-късно
- Скрытият принцип за необратимост на времето

- Учебен център по изкуствата в Педагогическия факултет
- *Заедно в час* набира учители
- VI студентска научна конференция „Екологията – начин на мислене“

Учебен център по изкуствата в Педагогическия факултет

Гл. ас. Ивана КОЛЕВА

Радостно събитие събра на 25.11.2014 г. студенти и преподаватели от Педагогическия факултет на Пловдивския университет – в Нова сграда гостоприемно отвори врати Учебен център по изкуствата. Един отдавна замислен проект беше успешно завършен. Зала „Аполон“ – така се нарича многофункционалната зала, която ще бъде домакин на културните изяви на студенти и преподаватели от специалностите *Актьорство за драматичен театър, Джаз и поп изпълнителско изкуство, Музика, Педагогика на обучението по изобразително изкуство*. Залата, както и петте учебни кабинета около нея, са разположени в партера на Педагогическия факултет, където по-рано се помещаваше студентско интернет кафе. В нея има 60 зрителски места, пиано и 25 кв. м естрада, която в бъдеще би могла да се разгърне в сценично пространство. В учебните кабинети пред и зад залата вече се провеждат занятия по музика. Тези малки и уютни пространства ще бъдат оборудвани така, че да удовлетворяват учебните нужди

Момент от тържественото откриване на центъра

на специалностите по изкуствата (в единия кабинет, освен работните места, вече има и пиано, предстои оборудване на ателиета за художниците). Кабинетите и залата са подходящи и за обучението по сценична реч на актьорите, както и за самостоятелна работа на студентите от изброените специалности.

На откриването присъстваха ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов и новоизбраният заместник-ректор по учебната дейност доц. д-р Мария Стоянова. Деканът на Педагогическия факултет

доц. д-р Румяна Танкова поздрави всички по случай новата придобивка и пожела в залата, която носи името на бога покровител на всички изкуства, да намерят място културни събития и изяви на талантиливи студенти от целия университет. Тя благодари сърдечно от името на факултетното ръководство и на студентите за загрижеността, с която ръководството на университета и лично ректорът се отнасят към специалностите по изкуствата, както и за специално заделените от университетския бюджет средства, с които се реализира този проект.

Проф. д-р Запрян Козлуджов честити на всички и изказа радостта си, че след обновения и модернизиран Учебен театър културните пространства в Пловдивския университет се допълват и с този нов център, който предстои да се достроява и дооборудва. Той пожела комплексът да се оползотворява максимално както за целите на обучението, така и за интересни творчески изяви на студентите.

Отец Лазар от енорийския храм „Свети Иван Рилски“ отслужи водосвет и благослови всички за здраве и благотворна работа. В новата зала прозвучаха благодарствени евангелски слова и „Многая лета“, тържествено и спонтанно изпълнена от всички присъстващи.

Гостите разгледаха и новите компютърни зали в корпуса, както и залите с интерактивни дъски.

С малък коктейл, на който доц. д-р Танкова покани всички присъстващи, завърши тържественото откриване на Учебния център по изкуствата, който вече очаква своите талантиливи обитатели.

Започваме изграждането на първия в България университетски кампус

➔ От стр. 1

„Вятърът на промяната“, който съживи мечтата за създаване на университетски кампус, се усети преди няколко години – в епичната (тук няма нужда от кавички) битка с Министерството на отбраната да преотстъпи терена на военното поделение, намиращо се в съседство с Нова сграда. За това основна е заслугата на настоящия ректор проф. д-р Запрян Козлуджов (тогава заместник-ректор), който успя да активизира за постигането на тази цел студентите и преподавателите, които се включиха в масов протест, чрез многобройни изяви в медиите и търсене на подкрепа на различни институции се стигна до решението на Министерския съвет да предостави терена. На настоящия етап ПУ разполага със 107 дка публична държавна собственост, в които влизат Нова сграда, спортната зала и прилежащите им терени.

Изграждането на студентско-

то общежитие вече е в ход, след като в края на миналата година беше проведен конкурс, избрана беше строителна фирма, с която е подписан договор за приключване на строежа в рамките на 10 месеца, което означава общежитието да е готово за новата учебна 2014/2015 година. Осигурено е финансирането на стойност 2 млн. 794 хил. лева, като двата милиона лева са осигурени чрез спечелен проект по Публичната инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“, а останалите 794 хил. лв. са собствени средства на ПУ.

Общежитието ще бъде на 7 етажа, с разгърната застроена площ 3100 кв. м и капацитет 155 легла. Студентите ще бъдат настанени по двама в стая, във всяка тях ще има преддверие и самостоятелен санитарен възел с баня, като за целта разгърнатата застроена площ за 1 човек е 21 кв. м, а чистата

жилищна площ на човек е 13 кв. м. Строителните материали са съвременни – конструкцията ще бъде изпълнена с бетон, клас минимум Б20, а дограмата ще е пластмаса – четирикамерна. Сградата ще бъде санирана чрез топлоизолационен пакет с дебелина 10 см. Предвижда се в първия в България кампус поетапно да бъдат изградени още три общежития. В него освен съществуващите вече учебни корпуси на Педагогическия факултет и Факултета по математика и информатика и новата спортна зала ще се намира и Химическият факултет (в сградите на военното поделение, които за целта ще се реновират и преустроят).

В кампуса наред със специализираните студентски сгради за отдих, хранене, битово обслужване, спорт и развлечения ще бъдат построени и експериментални компютърни и кибернетични лаборатории, Педагогиче-

ски център за иновации и работа с деца със специални образователни потребности, Център за обучение по езици и симултанти преводи. Идеята е градчето да се превърне в една привлекателна среда за студенти и преподаватели, още повече, че в близост се намират някои от водещите училища в Пловдив.

Всички гореизброени проекти, наред с постигнатото по отношение на университетската инфраструктура през последните три години – построяването на новата спортна зала, на новите учебно-административни корпуси в Ректората, реновирането на Университетския информационен център, на Учебния театър, на учебни зали и лаборатории, предстоящото обновяване на сградата, в която се помещава Катедрата по руска филология, очертават един наистина модерен и динамичен профил на Пловдивския университет.

„Пловдивски университет“

Пловдивският университет – на второ място в рейтингово проучване за обществения престиж на висшите училища в България

Всяка изминала година е повод и за равностетка, било в личен или в институционален план. Повод за подобна равностетка дават и публикуваните през януари рейтинги на висшите училища. Първо бяха оповестени резултатите от рейтингово проучване за техния обществен престиж и авторитет, обхващащо всички висши училища в България, като се публикува цифровото изражение на класираните на първите петнадесет места. В него Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ заема изключително престижното второ място с оценка 9,70, като максималната оценка 10 получава класираният на първо място Медицинският университет – София.

В кратката анотация за ПУ се казва: „Един от най-предпочитаните университети в България поради съчетаването на класическото висше образование с модерните иновационни образователни технологии. Друг положителен момент е устойчивостта на академичната общност, при която не се наблюдава така нареченият „професорски туризъм“.

На трето място е класиран Университетът за национално и световно стопанство (оценка 9,50); на четвърто място – Университетът по библиотекознание и информационни технологии (9,45); на пето място с оценка 9,40 са класирани четирите висши училища – Американският университет в България, Националната художествена академия, Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, Националната академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“; шесто място заема Софийският университет „Св. Климент Охридски“ (9,37).

Проучването, свързано с обществения престиж и авторитет на висшите училища в България, обхваща периода февруари 2013 г. – януари 2014 г. се основава на мониторинг и допитване до 1723 респонденти, взети са под внимание и

резултати от така наречения официален рейтинг на МОН, осъществен от консорциум, съставен от експерти на Институт „Отворено общество“, МБМД Консултинг и „Сирма груп“, като са направени корекции на основата на обективните критерии, ползвани от Националната агенция за оценяване и акредитация.

Според авторите на рейтинговото проучване неговият анализ се базира на повече от 60 показатели и критерии за оценка на предлаганото висше образование от обхванатите за проучване висши училища, групирани, както следва: качество на учебния процес; брой на кандидат-студентите за едно място; приравнен среден брой на хабилирани преподаватели (професори, доценти) и носители на научни степени доктори на науките и доктори; брой на завършили студенти, продължаващи повишаване на образователно-квалификационната си степен; брой на чуждестранните студенти; приложимост на получените знания в реална обществена среда; материална база; условия за обучение и наука; научна дейност; научни национални и международни прояви; студентско научно творчество; качество на социално-битовите и административните услуги; положителни и негативни публикации в медиите през изследвания период; национална и международна разпознаваемост; условия за

достъпност и равнопоставеност на студенти в неравностойно положение; библиотечно обслужване; информационно осигуряване и др. Посочените групи от показатели и критерии, както и някои обществено наложени се субективни съображения и констатации дават изражението на обществения престиж и авторитета на съответното висше училище в страната.

Радостното е, че Пловдивският университет стои стабилно и във втория публикуван рейтинг – на Министерството на образованието и науката, който обхваща всичките 51 акредитирани висши училища в България, предлагащи обуче-

ние по специалности, разпределени в 52 професионални направления. *Рейтинговата система на висшите училища има за цел да подпомага потребителите на образователни услуги в избора на висше училище. С оглед на индивидуалните интереси на потребителите системата дава възможност да бъдат правени различни по обхват и вид сравнения и класации на висшите училища по всяко едно от съществуващите професионални направления. В рейтинговата система са събрани и обобщени данни за над 70 индикатора, които измерват различни аспекти от дейността на висшите училища, включително учебния процес, учебната среда, социално-битовите и административните услуги, научната работа, престижа, както и реализацията на завършилите на пазара на труда.*

Надяваме се, че Пловдивският университет не само ще отстоява, но и ще заема все по-високи позиции в обществените представи през следващите години. Предстоящото изграждане на общежития и подобряването на цялостната учебна и научна инфраструктура ще способстват това да се случи.

Тильо ТИЛЕВ

Във връзка с Вечерта на гръцкия език (май 2014 г.)

сектор „Новогръцки език“
в Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“

о б я в я в а к о н к у р с
за адаптиране на текст по старогръцка комедия
който да послужи за сценарий на традиционното театрално представление на студентите неоелинисти.

Участието може да бъде индивидуално или екипно.

Поканени са настоящи и бивши възпитаници.

Компетентно жури в състав

председател: доц. д-р Станка Козарова

членове: гл. ас. Галина Брусева, гл. ас. Величка Гроздева,
хон.ас. Станимир Петров

ще разгледа, класира и награди Предложените проекти на новогръцки език.

Изпращайте идеите си на електронни адреси:
gbrusseva@gmail.com u red3grozdeva@yahoo.com

Краен срок: 31.03.2014 г.

ЖЕЛАЕМ УСПЕХ НА ВСИЧКИ УЧАСТНИЦИ!

Специалности с корейски и иврит открива Филологическият факултет

Ще бъдат проведени безплатни образователни семинари за подготовка за държавните зрелостни изпити по БЕЛ

Специалности с корейски език и иврит ще открие през новата учебна година Филологическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Това съобщиха по време на пресконференция ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов и заместник-деканите на факултета доц. д-р Красимира Чакърова и проф. д-р Иван Чобанов. Новите бакалавърски програми са „Български език и корейски език“, „Български език и иврит“, „Лингвистика и бизнес администрация“, „Приложна лингвистика“ с две комбинации – „Английски език и корейски език“ и „Английски език и иврит“.

Първите две специалности допълват палитрата от комбинации в професионалното направление „Педагогика на обучението по български език и чужд език“ и са насочени към професионалната подготовка на бъдещи експерти филолози по роден език и по корейски език или иврит, както и бъдещи учители по български език и корейски език или иврит. В рамките на специалността „Приложна лингвистика“ студентите могат да избират и нови комбинации: английски – като първи чужд език, с корейски език или с иврит – като втори.

Откриването и развиването на специалностите с корейски език и иврит ще става със съдействието на посолствата на държавите, в които тези езици са официални, подчерта ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов.

Специалността „Лингвистика и бизнес администрация“ ще формира у студентите комплексни познания по два чужди езика и по бизнес администрация. С придобитата квалификация бъдещите absolventи биха могли успешно да прилагат уменията си като преводачи във фирми, предприятия, търговски дружества, банки, бюра за преводи, консултантски бюра, PR агенции, издателства, електронни и печатни медии, библиотеки, музеи, архиви и други обществени, образователни и културни институции, обясни проф. Чобанов. Предвижда се учебният процес в рамките на специалността да се осъществи по четири програми, в които английският е базисен език, а вторият език – немски, френски, руски или испански, ще се изучава от начално ниво. Програмата предвижда овладяването на базисния език да завърши на ниво C1, а на втория език – на ниво B2 от европейската рамка за владение на езици, обясни доц.

отворените врати, са приети за студенти във Филологическия факултет, разказа доц. Чакърова.

По време на кандидатстудентската кампания Филологическият факултет организира цикъл образователни семинари за зрелостници, за да улесни подготовката им за национална-

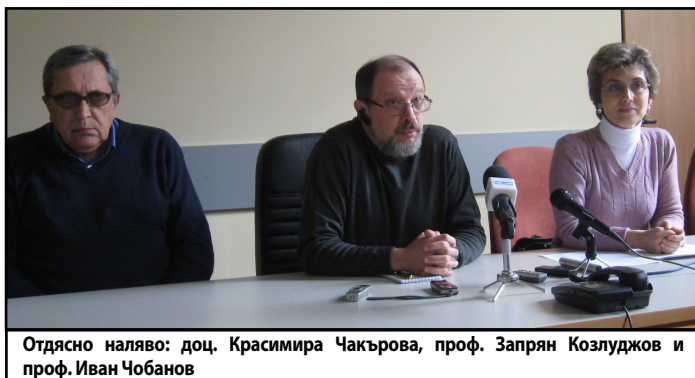
астрономически часа. Форматът за проверка и оценка на знанията не дублира структурата на държавния зрелостен изпит по БЕЛ или на кандидатстудентския изпит по български език в ПУ „Паисий Хилендарски“. Зрелостниците ще работят по два основни модула – езиков и литературен, – всеки от които ще носи еднакъв брой точки. Включени са въпроси с избираем или със свободен отговор, както и задачи за редактиране и конструиране. Важен компонент на състезателния тест е създаването на текст по зададена тема.

Участието в конкурса е безплатно, а желаещите да се включат в него трябва да се регистрират в сайта slovo.uni-plovdiv.bg в периода 20 февруари – 20 март 2014 г., след което ще получат по-подробни указания. Резултатите от състезанието могат да се използват за кандидатстване единствено във Филологическия факултет на ПУ.

И през новата 2014 г. ще се провеждат традиционните информационни срещи на представители на факултета със зрелостници и кандидат-зрелостници от СОУ и професионалните гимназии в Пловдив и региона. Срещите са планирани в периода февруари – април 2014 г. по график, съгласуван с ръководствата на средните училища.

За учебната 2014/2015 година Филологическият факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ обявява прием в 32 бакалавърски и 12 магистърски програми. С нови специалности тази година ще стартират кампаниите си и някои от останалите факултети на университета. Изцяло на английски език ще бъде една от новите бакалавърски програми на Химическия факултет – „Компютърна химия“. Останалите дебютни специалности в ХФ са „Екологична химия“ и „Анализ и контрол“.

Факултетът по математика и информатика ще стартира специалността „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“.

Отдясно наляво: доц. Красимира Чакърова, проф. Запрян Козлуджов и проф. Иван Чобанов

Чакърова.

Официалното начало на кандидатстудентската кампания на Филологическия факултет бе дадено на 15 февруари, когато се проведе първият от поредицата Дни на отворените врати. Участниците в тях могат да разгледат модерните учебни корпуси на университета и специализираните центрове на Филологическия факултет (ФФ). Предвидено е посещение до новата многофункционална спортна зала на Пловдивския университет, както и срещи с декана доц. д-р Живко Иванов и с настоящи студенти филолози.

Бъдещите висшисти ще получат информация за различните специалности, за кандидатстудентските изпити, за балообразуването и бъдещата професионална реализация. Като вид атракция, иницирана от самите кандидат-студенти, ще бъде фотографирането със символите на университета. Срещите със зрелостниците ще се осъществят в периода февруари – април 2014 г., като графикът на посещенията е публикуван в сайта на факултета slovo.uni-plovdiv.bg, където ще се извършва и електронната регистрация за участие. Според вътрешно проучване на факултета около 70% от зрелостниците, посетили поне веднъж Ден на

та матура по български език и литература. Ще бъдат проведени четири модула – два езикови и два литературни, като лекциите ще се водят от утвърдени преподаватели: езиковеди, литературоведи и специалисти по методика на обучението по български език и литература. Първият семинар бе на 22 февруари, а следващите са на 1 март, 15 март и 29 март. Участието в тях е безплатно, но желаещите да се включат трябва да се регистрират в сайта slovo.uni-plovdiv.bg след публикуване на формата за заявка.

Новост в тазгодишната кампания е иницираното от факултета Национално състезание по български език и литература за зрелостници. Най-добре представилите се участници ще бъдат приети за студенти във ФФ (в специалности, в които дисциплината „Български език и литература“ участва в балообразуването). Оценка ще става по точкова система, като резултатите ще бъдат приравнени към шестобалната система. Класирането ще бъде обявено на официална церемония, а кандидат-студентите с най-високи постижения ще бъдат наградени.

Състезанието ще се проведе на 22 март в рамките на 4

Развитие на академичния състав за 2013 година

ПРОФЕСОР

Надя Георгиева Бояджиева – Юридически факултет
Илиана Георгиева Велчева – Биологически факултет
Иван Петров Чобанов – Филологически факултет
Коста Андреев Гърв – Факултет по математика и информатика (ФМИ)
Ваньо Джанков Чолаков – Физически факултет
Манчо Христов Манев – Факултет по математика и информатика
Любка Петрова Липчева-Пранджева – Филологически факултет

ДОКТОР НА НАУКИТЕ

Васил Борисов Делчев – Химически факултет
Дилян Георгиев Георгиев – Биологически факултет

ДОЦЕНТ

Надя Петрова Чернева – Филологически факултет
Борян Георгиев Янев – Филологически факултет
Люба Георгиева Панайотова-Чалъкова – Юридически факултет
Петя Стефанова Неделева – Юридически факултет
Драгомир Любомиров Генов – Факултет по икономически и социални науки (ФИСН)
Румяна Иванова Бакалска – Химически факултет
Добринка Василева Милушева-Бойкина – ФМИ
Мая Николова Тименова-Коев – Филологически факултет
Боян Първанов Славенков – ФИСН
Пламен Ангелов Ангелов – Химически факултет
Иванка Иванова Тенева-Джамбазова – Биологически факултет
Дилян Георгиев Георгиев – Биологически факултет
Симеон Койчев Кацаров – Философско-исторически факултет
Русалена Веселинова Пенджекова-Христева – Филиал Смолян
Надежда Митева Кафадарова – Физически факултет
Димитър Михайлов Токмаков – Физически факултет
Юлиана Иванова Чакърва – Филологически факултет
Стойка Петрова Пенкова – Философско-исторически факултет
Георги Димитров Митрев – Философско-исторически факултет
Гана Минкова Гечева – Биологически факултет
Димитър Веселинов Димитров – Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали
Юлия Владимировна Попова – ФИСН
Ина Димитрова Димитрова – Философско-исторически факултет

ДОКТОР

Пламен Стефанов Стоянов – Биологически факултет
Билиана Йорданова Попова – Философско-исторически факултет
Здравко Трифонов Дечев – Филологически факултет
Огнян Петков Пукалов – Химически факултет
Диана Руменова Стефанова – ФМИ

Силвана Венелинова Боева – Педагогически факултет
Борис Емилов Колев – Юридически факултет
Веселин Димитров Петров – Биологически факултет
Мария Йосифова Бенина – Биологически факултет
Стоянка Лазарова Кокова – Биологически факултет
Стоян Георгиев Златев – ФМИ
Илиана Иванова Червенкова-Димитрова – Педагогически факултет
Олга Николаева Томова-Куцарова – Юридически факултет
Силвия Атанасова Топлева – ФИСН
Герасим Панталеев Геров – Юридически факултет
Светослав Христов Енков – ФМИ
Александър Йорданов Линков – Педагогически факултет
Александър Пламенов Пенев – ФМИ
Емил Христов Дойчев – ФМИ
Георги Николов Чолаков – ФМИ
Гергана Крумова Капинчева-Климентова – Педагогически факултет
Фани Евгениева Бойкова – Филологически факултет
Пенка Петрова Димитрова – Педагогически факултет
Петко Иванов Минев – Юридически факултет
Димитрина Петрова Капитанова – Педагогически факултет
Росица Велева Иванова-Армейкова – Педагогически факултет
Вера Василева Хаджиева – ФИСН
Диляна Светославова Ангелова – Педагогически факултет
Десислава Стоянова Войникова – ФМИ
Деница Александрова Алипиева – Педагогически факултет
Станка Иванова Хаджиолева – ФМИ
Николай Христов Мехтеров – Биологически факултет
Веселин Петров Биволарски – Биологически факултет
Таня Димитрова Гирова – Биологически факултет
Теофана Валентинова Димитрова – ФИСН
Стефка Йорданова Анева – ФМИ
Генчо Димитров Стоицов – ФМИ
Николина Петкова Милчева – Химически факултет
Муса Ибрахим Айети – ФМИ
Ангел Николов Тарашев – Филологически факултет
Юлия Дойчева Кръстева – ФМИ
Златомира Георгиева Костова – Педагогически факултет
Ивелин Алдинов Моллов – Биологически факултет
Аксиния Радославова Бутева – Философско-исторически факултет
Боряна Бойкова Георгиева – Биологически факултет
Нона Димитрова Юркова – Педагогически факултет
Велина Николаева Кунева – ФМИ

Честито на всички, които са направили крачка напред в своето академично развитие – редакцията на вестник „Пловдивски университет“ им пожелава много здраве и нови научни постижения.

*Списъкът обхваща периода от началото на 2013 г. до края на януари 2014 г.

Специалности с корейски и иврит...

➔ От стр. 4

„Телематика“ е новата бакалавърска програма на Физическия факултет, а Педагогическият факултет ще открие специалността „Графичен дизайн и реклама“.

Предстоящата кандидат-студентска кампания ще бъде трудна за всички университети, като причината не е само демографска, макар че в близките години 51 висши училища ще се борят за интереса на средно 35 – 42 хиляди кандидати годишно. Досега Пловдивският университет успешно е запълвал акредитирания си държавен прием. Миналата година дори успяхме

да запишем с 400 първокурсници повече от обичайното, каза ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов.

За да бъдем конкурентоспособни, ние трябва едновременно да отговаряме на пазарния интерес, но и да обучаваме хора с потенциал. Разумният баланс при подготовката на бъдещите кадри предполага квалификацията да не се свежда само до професионалното образование, защото то създава тясно профилирани кадри, каза още проф. Козлуджов. Той подчерта, че Пловдивският университет непрекъснато подобрява инфраструктурата си.

Студентка от ПУ е отличена в конкурс за превод

Екатерина Петкова, студентка от трети курс, специалност „Приложна лингвистика (английски и руски език)“, ПУ „Паисий Хилендарски“, получи втора награда за превод на английски език на стихотворението „В Реймската катедрала“ от Иван Теофилов. Това беше осмото издание на конкурса, посветен на проф. Владимир Филипов и организиран от Фондация „Университетска англицистика и американистика“, чиято цел е да съхрани спомена

за проф. Филипов и неговия пример като един от най-изявените преводачи на поезия от български на английски език.

Участниците в конкурса можеха да избират между две стихотворения – „Сън“ от Мария Донева и „В Реймската катедрала“ от Иван Теофилов, а преводите бяха оценявани от преподаватели в Катедрата по англицистика и американистика в Софийския университет.

„Пловдивски университет“

Проф. Василка Тъпкова–Заимова: „Българската наука и хуманитаристиката вървят по своя път!“

– Проф. Тъпкова, как се насочихте към византологията?

– Изследвах житието на св. Димитър. Вече имам 34 статии за св. Димитър. Сега ще бъдат издадени в книга.

– Къде събирате материалите?

– Главно тук, работила съм временно и в Института по история в Москва, когато подготвях издаването на тритомна история на Византия, участвала съм в обсъжданията на тези материали, както и те, когато идвах тука, давах съвети. Работехме добре, но не само с тях, а и с много други колеги.

Аз поначало съм франкофон, познавам се с много френски колеги, наскоро почина най-добрият ми приятел във Франция – византологът Андре Гию. Много интересно е – беше казал на дъщеря ми, с която също се сприятелиха: „Ние сме с различни идеи, но аз имам много добро отношение към нея“. Той беше голям комунист!

– Случвало ли се е да водите полемика, борба на аргументи, за да защитавате българската кауза на форуми в чужбина?

– Не съм имала много, въпреки че на редица международни форуми в чужбина съм защитавала българската кауза за Македония и това се отразяваше от скопското радио.

– Владееете доста езици, но не сте имали теоретично увлечение към тях?

– Говоря езици, но не съм имала увлечението да пиша по езиковедски теми. Иначе съм превеждала много извори и много от големите автори. Мъжът ми беше езиковед (бел. ред. – проф. Йордан Заимов). С него постоянно сме обсъждали езиковедски и исторически теми, особено когато сме подготвяли статии по определени въпроси. Той например искаше да събираме топонимия от гръцки извори, но разбра, че са ми по-интересни идейните отношения.

Имали сме обаче общи работи, издадохме надписа на Иван-Владислав, но инициати-

Проф. д-р Василка Тъпкова–Заимова бе удостоена с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет на 9 декември 2013 г. (На снимката отдясно наляво са проф. Василка Тъпкова–Заимова, ректорът проф. Запрян Козлуджов и деканът на ФИФ доц. Красимира Кръстанова.)

Проф. Тъпкова–Заимова е сред авторитетите на родната историческа медиевистика, филолог класик, владеещ няколко езика и преводач на десетки старогръцки и латински извори. Днес тя с удовлетвореност споделя за научното си взаимодействие със свои студенти, които вече са утвърдени учени в областта на историята – доц. д-р Илка Петкова, доц. д-р Димо Чешмеджиев, проф. д-р Пламен Павлов, доц. д-р Димитър Димитров, като с последните двама написват „Византия и византийският свят“ – монография, претърпяла второ издание.

Научният път на проф. Василка Тъпкова–Заимова започва в Института по история на БАН. Печели конкурс и успехът само няколко дни след това се оказва двоен за нея – новозаетата позиция я „спасява“ от назначението ѝ за учителка в провинцията, на българо-сръбската граница, към която е призована заради това, че е била стипендиант като студентка.

вата беше на мъжа ми. Това бе голямо събитие, защото според текста на надписа става ясно, че самият Иван-Владислав се признава за „българин родом“.

– В академичното си слово направихте разходка из развоя на византологията у нас и екипите от нейни представители. Каква заварихте българската византология и как се развива тя впоследствие?

– Когато аз започнах, след 1944 г., всичко беше объркано. Споменах го и в словото – почнаха да търсят марксизъм навсякъде. Вземат една статия да ти печатат, питат къде е марксизмът? Толкова неприятно беше това. Търсеха само социално-икономически теми...

По едно време Войнов (бел. ред. – проф. Михаил Вой-

нов) рече да издаваме само извори, да не печатаме статии. Войнов бе опитен човек, с Александър Милев бяха издавали речници. А тогава нямаше компютри, имаше само пишещи машини, нямаше кой да помага! Войнов събра всички ръкописи от архива на Института. Ние на пишеща машина даваме откъсите, а той с ножичките ги оформя, залепя ги с лепило от лявата страна, отдясно слага българския превод, отгоре слагаме заглавието на български и на латински и така ги занасяхме. Аз съм му помагала и затова знам! А сега – вземете интернет, драснете, това ти – онова ти, и веднага...

Така продължихме известно време, после нещата се попромениха, не продължи дълго това акцентиране върху марк-

систко-ленинския дух.

В академичното слово наблегнах и на Димитър Ангелов, който също беше комунист и настояваше за социално-икономически теми, но той беше интелигентен човек, беше учил и в Германия и не беше дребнав. Написа тритомна история на Византия, една византийска история, преведена на френски, имаше поглед за нещата. Той говореше и чужди езици – някои от другите не знаеха, – като отидехме на конгрес, чужденците много го ценяха. Подкрепяха му тезите – и руснаци, и западни автори.

– Вие започвате образованието си във време, когато класическата филология е много силна като школа у нас? Кое придаваше силата?

– Имаше една традиция, която не можеше да се унищожи. В словото си споменах и Иван Снегаров, по едно време беше и директор на Института. Снегаров разбираше и от гръцки, и от латински малко. Беше колега на моя баща от Серес. Баща ми е солунчанин, класически филолог, завършил в Италия. Аз съм негова наследничка. Снегаров също имаше отношение към тия стари школи – неговата дума се чуваше.

– Най-общо казано, с какво привлича като историческа тематика Византия?

– Византия има дългавечна история. Византия дава тласък в развитието на европейските страни и на църковните въпроси.

– Как е възможно преподавателят по класическа филология да задържи вниманието на студентите? Да бъде като Александър Балабанов ли?

– Балабанов си имаше свои идеи, не четеше лекциите си, а говореше, защитаваше своя позиция. Ние бяхме трима човека – две момчета и аз. Седяхме на различни места в залата и той като каже нещо, аз се обадя: „Не съм съгласна“. Кажете друго, другият го грабне, но спорехме научно! Той обичаше да общува със студентите.

Избрани бяха нов председател и нови ръководни органи на Студентския съвет

През януари 2014 г. в Пловдивския университет се проведе избори за ново ръководство на Студентския съвет. На 9 януари за председател на организацията беше избран Митко Василев от Педагогическия факултет, досегашен заместник-председател. Досегашният председател Анна Генова, която през настоящата година е абсолвентка, се оттегли поради голямата учебна натовареност преди държавните изпити и невъзможността по тази причина да изпълнява пълноценно своите задължения, но изрази готовност активно да помага на своите колеги. Тук е мястото да поздравим А. Генова за нейното себеотдаване в работата ѝ като председател на СС и за многобройните инициативи, които бяха реализирани през нейния мандат, а и за доброто сътрудничество с редакцията на вестника. Разбира се, трябва да отбележим и факта, че през годините от създаването на тази студентска институция Пловдивският университет има един от най-дейните студентски съвети не само в Пловдив, но и в страната. Надяваме се, че новоизбраният председател Митко Василев и новото ръководство на Студентския съвет ще продължат тази традиция.

Ето и кои студенти влизат в ръководните органи на СС:

УПРАВИТЕЛЕН СЪВЕТ

- Секретар по „правно-административни въпроси, жалби и предложения – Ива Койчева, 2. курс, „Етнология“;
- Заместник-председател по учебна, проектна и научноизследователска дейност – Константин Кабуров, 2. курс, „Социология и науки за човека“;
- Заместник-председател по информационно и техническо обслужване – Гергана Василева, 2. курс, „Бизнес информационни технологии“;
- Заместник-председател по PR, социални и културни дейности – Велиана Гечева, 3. курс, „Политология“;

Митко Василев е студент в 4. курс, специалност „Физическо възпитание и спорт“. Средно образование завършва в Природоматематическата гимназия в Димитровград с профил „Информатика, математика и английски език“. През последните години участва в различни организации и проекти – международни проекти в Русия, Италия и Унгария, свързани с Европейския парламент, изготвяне на стратегия за екологична Европа, подобряване на образователната и културната дейност в Европа. Също така е бил доброволец по програмата на Европейския съюз „Европейска доброволческа служба“ и AIESEC за 2 месеца във Финландия. През свободното си време обича да ходи на планина и да спортува. Мечтае да обиколи света и да се запознае с възможно най-много култури.

- Експерт по човешки ресурси – Ралица Митева, 1. курс, „Международни икономически отношения“;
- Касиер – Полина Владимирова, 1. курс, „Биоинформатика“.

КОНТРОЛЕН СЪВЕТ

- Координатор – Елица Хършева, 4. курс, „Медицинска физика“;
- Член на Контролния съвет – Кристина Христова, 5. курс, „Право“;
- Член на Контролния съвет – Стойчо Стойчев, 2. курс, „Право“.

ПОСТОЯННИ КОМИСИИ

- Комисия „Връзки с обществеността и международна дейност“ – Виктория Кръстева, 2. курс, „Социология и науки за човека“;
- Комисия „Стипендии и общежития“ – Степан Бодлев, 3. курс, „Медицинска биология“;
- Комисия „Спорт“ – Светослав Енчев, 4. курс, „Физическо възпитание и спорт“.

➤ От стр. 6

Но не е речено задължително да е като Балабанов. Дечев (бел. ред. – акад. Димитър Дечев) беше ужасно скучен, ама пък точен, изпълнителен.

Преди две години честваха класическата филология и ми дадоха думата. За Геров (бел. ред. – проф. Борис Геров) казах: „той беше най-възпитаният човек“. А там била и дъщеря му, много се трогнала...

Владимир Георгиев беше педант – свършваше с лекцията със заключение, с всичко, което е важно. Живееше близо до нас, имаше една висока шапка, тогава бяха на мода, сутрин го срещаш по „Неофит Рилски“...

Владимир Георгиев беше много педантичен, вискателен и имаше голям авторитет. Много ме обичаше, беше казал на Николай Тодоров, когато създадох Института за балканистика, непременно да ме вземе. Искаше да ме направи научен секретар, ама трябвало да съм член на партията,

„Българската наука...“

рекох: „Аз не държа!“.

Доброто на Николай Тодоров беше, че той не правеше разлика между членове на партията и нечленове. Докато преди това, когато бях в Института по история, беше ужасно. Това, което казах в началото!

– **Малко в личен план: къде срещнахте Йордан Заимов?**

– Запознах ни колеги от университета. Мъжът ми работеше сам върху един речник, събираше колеги да му помагат с фишове, поканиха ме и мене.

Най-обикновено, нормално се сближихме.

– **Дъщеря Ви проф. Рая Заимова работи върху историческа тематика, а синът Ви проф. Велислав Заимов е композитор?**

– Дъщеря ми завърши френска филология. Блестящо ѝ вървеше френският, който знае от дете, защото у нас се говори

френски. Сега работи в Института за балканистика, нейните писания са в областта на историята и на културната история.

Тя знаеше, че Йордан Иванов е намерил театрални пиеси във Франция (от XVII в.), в които тематиката е българската история. Написа чудесна книга за българската тематика във френски театър, това беше и дисертацията ѝ – „Българският аспект на балканската тема в западноевропейската литература и театър (XV – XVII в.)“. Две нейни книги са издадени в Турция, а „Пътят към „другата“ Европа“ тя сама преведе на френски.

Синът ми боготвореше моя брат (композитора Димитър Тъпков). Всички у нас почват да свирят на пиано. И аз съм свирела, даже на сина ми съм му акомпанирала. Когато влезе в Консерваторията, трябваше да учи кларнет. Учителят му идваше вкъщи. Реших аз да аком-

панирам. После, като видяха колко работа имам, брат ми каза: „Оставете я тая жена!“. И намериха акомпанатор.

– **Много култура, история, езици – това е знакът на фамилията Ви?**

– Да! Всички бяха учители. Първо дядо ми, който през 1874 г. е изпратен в Лерин да основе българско училище. Там стои до 1876 г. Представяте ли си – тук, в Пловдив, в Архива, намерих неговите писма и ги издадохме с Рая.

Баща ми беше учител; единият ми чичо, едната ми леля, и то във Френския колеж в София, майка ми беше учителка – в Първа мъжка и Втора девическа гимназия. Омъжих се за син на учител.

Повече учители от това какво искате?!

– **Как виждате бъдещето на българската наука и на хуманитаристиката?**

– Българската наука и хуманитаристиката не са закъсали, те вървят по своя път!

Интервю на

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Публична лектория: „Паисий Хилендарски, преписи, преправки и приписки –

III. „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА“ – ТЕКСТ И КОНТЕКСТ

Доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

III.1. Методологични опори за четене и тълкуване на Автографа на Паисий Хилендарски

Към средата на XVIII век, когато йеромонах Паисий Хилендарски завършва ръкописната „История славянобългарска“, България от векове е поробена – тя е и под политическото иго на Османската империя, и под духовно-религиозния произвол на Цариградската патриаршия. За да се осъзнае същинският смисъл на националнопрестижното дело на Отец Паисий Хилендарски, чийто живот *от край до край* преминава в преизподнята на телото, и на основополагащото значение **за цялото Българско възраждане** на „История славянобългарска“, чиято идеология е формирана в херменевиката на Робството, е необходимо: **1) Да се анализира** най-съществените детайли на (пред)възрожденското (над)национално време в параметрите на политическия, културния и народопсихологическият профил на Робството, което не е уникална съдба на Отечеството на Отец Паисий, а е орисия и на редица други страни в (Юго)Източна, Централна и Западна Европа, които в края на XIV век, когато България попада под османска власт, също са под диктата на чужда политическа система. Ще наричам този регион *другата Европа*. Изследвайки очертаното аналитично поле, лекцията ще подири **общото и особеното в развоя на отношенията поробители – поробени**, които са активни по едно и също време в редица страни в средновековна Европа. **2) Да се осъзнае**, че *високите* възрожденски уроци по българознание и българолюбие, вестени и в събитията, които Паисий апологизира, и в събитията, които клейми, могат да се реконструират достоверно **само ако „История славянобългарска“ се чете не като една-единствена книга**, а като съвкупност от ръкописни и печатни български и чужди съчинения, съставени между XV и XIX век, които съдържат опорите на автентичния историографски контекст на Автографа на Паисий Хилендарски. Затова е необходимо да се систематизира литературноисторическата фактология на историографските процеси, които са или предходни, или синхронни на времепохватата и развитието на българската ранновъзрожденска историография, в чието русло се ражда **Паисиевата идея за Своята История**. На любословния читател, който не е посещавал лекциите ми по българска възрожденска литература и култура, подсказвам, че **автентичният смисъл на събитията на Българското възраждане, чиято неотделима съставност е и Автографът на Паисий Хилендарски, може да се пресъздаде само по пътя на полагагането на обемни (над)национални синхронни и диахронни паралели**.

III.2. Колизии в Робството: Hue versus Te

А сега да се върнем мислено *назад* и да се взем в случвалото се във времето, когато четиринадесетото столетие клони към своя заник. Годината е 1396-а. Мястото на действието – средновековна България, която се намира в Югоизточна Европа, в геополитическата зона на Балканите. Събитието – българското Отечество, чийто син е и Отец Паисий, е завладяно от Османската империя и окончателно попада в няколковековно политическо и културно изгнание. **Ако разгърнем сюжета на подхванатия Голям разказ**, той ще ни разправи как по същото това време средновековна България вече е преживяла славата на Първото и Второто българско царство, управлявани и наставлявани с мъдростта и благочестието на Своите държавно-политически, духовно-религиозни и културно-просветни водители (средновековните български Царе, Патриарси, Будители, Светомъченици). **Ако разгърнем сюжета на подхванатия Голям разказ**, той ще ни разправи и още, че османските нашественици поголовно бастиисват българската земя

Продължение от брой 9 – 10 (434 – 435) 2013 г.

и затлачват в мъртвилото на Забравата паметта за войнската Чест и войнската Слава на средновековните български владетели и пълководци. **Ако разгърнем сюжета на подхванатия Голям разказ**, той ще ни разправи и още, че *измаилтяните* (така възрожденската книжовност метафоризира мюсюлманската идентификация на Османската империя, като нарича мюсюлманските ъ поданици още и *агаряни*) векове наред сеят Смърт, жънат майчини поплаци и вещаят Отсъствията на българските бащи. **Ако разгърнем сюжета на подхванатия Голям разказ**, той ще разправи и още, че в юродивото безвремие на Игото българската книжовност и култура естетизират **Нещастieto, Меланхолията, Страхa и отключват психичния малоценностен комплекс за българския Срам от идолите на Своето племе (Своя Род, Език, Вярa, Отечество, Предци)**, защото българското – във времето на Паисий, а и след това – се определя като *варварско* и се възприема за *непрестижно*. **Ако разгърнем сюжета на подхванатия Голям разказ**, той ще разправи и още, че самият Паисий Хилендарски, чийто земен път преминава между 20-те и 70-те години на XVIII век, описва в историята си агарянското Иго с перо, потопено в мастило от сажди, а неговите видения напастяват образи, разпилени от „страх върху страх“ и взривени от „ужас върху ужас“. Колизията между православното робско *Ние* и ислямско *Те* на тираните „История славянобългарска“ помни така: „Когато чедата Агарини и Измаилеви укрепнали и Бог им позволил да победят много царства и кралства, тогава дошъл краят и на българското царство и [то] паднало под агарянска власт. В една кратка немска история има [писано] подред за турските царе кой след кого е царувал. Там пише, че когато султан Мурад завзел българската земя, подбрал много народ – млади и красиви юноши – които отвлечал против волята им и ги събирал в Едрене. [Там] ги зачислявал еничари в турската войска и ги потурчвал насила. Така хората по онова време имали скръб върху скръб и жалост върху жалост и плачели горко и жалостно за българското царство. Така майки, бащи и сродници неутешимо ридатели и въздишали по своите чедa. Хората изпитвали голямо страдание и мъка под турска власт. [Турците] избирали [най-]красивите църкви и ги превръщали в джамии, отнемали църковните и манастирските имоти, грабели къде каквото [си] поискат от християните – големите къщи, нивите и лозята, хубавите имоти. Убивали първенците и по-видните християни и заграбвали имотите им. Първото поколение хора, при които било завзето българското царство, пребивавали в голяма скръб и жалост, и плач, докато не си отишли.“

Към края на XIV век и в *другата Европа* вилнее робски Хаос, но там нещата се случват различно. Ще пресъздам повелите на преминалото там-и-тогава с уроците по история на проф. Божидар Димитров, които свидетелстват: **че именно по същото време** Хабсбургската монархия, която вече е добила мощ, успява да разбие независимостта на чехи, словаци, унгарци, хървати, словенци; **че именно по това време** и съдбата на Полша е неблагоприятна, защото страната е парцелирана между Германия, Австрия, Русия; **че именно тогава** и днешните Прибалтийски републики, като Литва например, които по *онова* време са самостоятелни държави, също губят своята независимост. В тази колизия на Робството обаче между поробените и поробителите има и нещо общо: **всички те продължават да функционират в една и съща цивилизационна система – тази на християнството**. А фактите на историята доказват, че поробените тогавашни народи в *другата Европа* – **въпреки Робството** – получават шанса да излъчват Свои водачи и да издигат Свои представители в администрацията и войската на завладелите ги империи.

Политическата опека на Османската власт, чийто диктат между края на XIV и края на XIX в. се разпростира и над част от Балканите, и над цяла България, налага други властови механизми.

* Лекторията следва академичната програма на Проект № НИ13 ФЛФ014 / 20.03.2013 от 23.04.2013 г. на Фонд „Научни изследвания“ при Пловдивския университет

„История славянобългарска“, нейните предай нататък!“*

Защото в Османската империя, **която не е просто турска империя, не е и национална държава, а е „ИМПЕРИЯ НА ИСЛЯМА“** (Б. Димитров), действат законите на шерията, които третират заробените като безправна рая и не допускат раята да се развива в Империята и да издига водачи. Политическата ситуация в поробена България от края на XIV век може накратко да се пресъздаде така: **османският Завоевател**

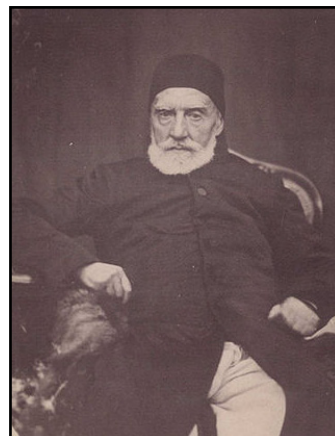
„посича“ българска аристокрацията и унищожава българската държава; **османският Завоевател** погубва Търновската патриаршия и целия български православен духовен клир, а съдбите на предците ни са низвергнати в своеволията на Цариградската патриаршия, която се управлява от гръцки архиепископи; **османският Завоевател** всекидневно и поголовно поругава ценностите на българската християнска култура. Резултатът е: в периода на османското иго България, която е обезглавена откъм Свои политически и духовни водачи, се превръща в завладяна от чуждото робство земя с преобладаващо безкнижно селско население (Паисиевите „прости орачи и копачи, овчари и прости занаятчии“); българското градско население се гърчее, защото гръцкият език и култура се възприемат като престижен цивилизационен опит; България не развива промишленост и не структурира буржоазна прослойка. В тази ситуация малцината българи, **говоря за периода на цялото Възраждане**, които се издигат на турска служба, заплащат цената на успеха с тежък **кръвен данък** – данъка на отродяването и юродивото възрожденско българско. Най-симптоматичният сред примерите за отродяването на възрожденските българи разправя за **юродивия път** на внука на Стойко Йерей от Котел – на онзи от внуците му, който носи кръщелното име Стойко Цонков Стойков, но историческата наука го описва като **Стефанаки бей** и го титулува **княз Стефан Богориди**. „Лъскавото“ CV на котленеца Стойко Цонков, издънка на български род на джелепи, което ред подир ред навързва епизоди от **земната Слава** на преуспелия тогавашен балкански дипломат, е пресъздадено с блестящите видения на Тончо Жечев в шедьовъра на българската духовна култура „Българският Великден или страстите български“. Като помни и дълбоко почита тези образи, лекцията „разказва“ възрожденското „живелище“ на Стойко Цонков, внука на котленския йерей, който съвременните българи познават като епископ Софроний Врачански, главно с опорите на културноисторическата представа на Отец Паисий за **отродените отчеругателите, заклеймени в „История славянобългарска“ като юродивите Свои** така: „О неразумне и юроде, поради що се срамиш да се наречеш българин и не четеш, и не говориш на своя език“; „Ти, българин, не се лъжи, знай своя род и език и се учи на своя език“; „Аз видях много българи, които правят това – вървят по чуждия език и обичай, а своя си хулят. Затова тук написах срещу отчеругателите, които не обичат своя род и език. А на вас, които ревностно се стремите да разберете и да чуете за своя род и език, написах, за да знаете – не са били нашите български царе, патриарси и архиепископи без летописни книги и кондики“; „Четете и знайте, за да не бъдете осмивани и укорявани от другите племена и народи“; „Преписвайте тази историйца и платете, нека ви я препишат, които умеят да пишат, и я пазете да се не погуби!“.

Да се върнем към съдбата на Стефанаки бей. Възрожденските архиви, спомените на българите от доосвобожденския XIX век, които лично са познавали княз Богориди, а също и епистолярна

Софроний Врачански

та на чуждите дипломати в тогавашния Цариград съдържат любопитни вести, които описват героя на юродивия ни сюжет: **като** среден на ръст; **като** високообразован в чужбина; **като** паметлив и пресметлив; **като** българин, с „подадине към езици“ (образът е на Раковски) – все достойнства, почитани в тогавашната администрация на Османската империя. За сюжета, който пресъздавам, е важно и още, че котленският българин Стойко Цонков твърде рано разпознава, че **роденият рая не може да успее в Империята, ако не прекърши завинаги родословния корен на непрестижния си варварски произход**. Пак той твърде рано и твърде прагматично осъзнава

Стефан Богориди

и твърде прагматично осъзнава и още, че животът е само един. И избира да го изживее не „на ползу роду“ (както бил живял дядо му епископ Софроний Врачански), а заради себе си. И кръвта на Стефанаки бей потекла **студена** за българското: той променил името си; загърбил поробената България; оженил се за гъркиня; заговорил Чуждите езици; станал **висок човек** – почитан поданик на Османската империя; издигнал се и като политик, и като дипломат в Империята на исляма; добил изричното право да съветва двама султани (първо бащата Мехмед II, а сетне и сина Абдул

Меджид I); присвоил си и необятната власт да диктува хода на събитията в политиката на **онези Балкани**; купил си богати домове в космополитния Цариград; живял охолно; имал ласкатели; „родил“ челяд, която образовал по Чуждия тертип; изженил децата си за чуждестранни политици и за чуждестранни дъщери... Живял престижно Стефанаки бей – поне такава била собствената му представа за пътя му **отсам**. Но в тази нескончаема върволица в сюжета на Успеха **отсъства единствено Аз-паметта на родения рая в Империята на исляма Стойко Цонков Стойков за Своя Род, Език, Вяра, Отечество**. Така преминава билото **отсам** на **имперския съветник Стефанаки бей** (длъжността е открита заради него и е закрыта след смъртта му), който три десетилетия издига и сваля патриарси и посреща двама турски султани в дома си край Златния рог – една **същинска история за несъщинския Свой син**. Направил юродивия избор на отродените българи, той така и не разбира, че без „род и роднинство няма родина“ (Т. Жечев).

Сега да погледнем пак **назад**, но вече в друга аналитична посока. В посоката, която доказва, че Паисиевата история не е единственото системно и цялостно възрожденско историческо съчинение за България, **но е единственото възрожденско историческо съчинение, което съвременници на Паисий осъзнато избират да „публикуват“ в над 70 ръкописни възрожденски реписи и преправки**.

А защо е така, читателят ще разпознае, ако почете и нататък.

От изследванията на български и чужди учени като Боню Ангелов, Димитър Ангелов, Велчо Велчев, Надежда Драгова, Илия Тодоров, Божидар Райков, Божидар Димитров, Рая Заимова, Светла Страшимирова, Маргарет Димитрова, Димитър Пеев, Артуро Крония, Рикардо Пикио, Джузепе дел Агата, Предраг Матеич, Андрей Николаевич Робинсон и др. е известно, че познатието за историята на България е полагано в продължение на няколко века (между XV и XVIII в., говоря главно за времето **преди и по време на Паисий**) от чужди и български историци, хронисти, духовници, летописци. Това познание има следната хронология: **1) Най-рано за историческата съдба на България** се говори в „Anali de bulgari“, в хрониките на Якоб Филип Фореста, Вернер Ротевинк, Хертман Шедел, в труда на Рафаел Волтеранус за папа Урбан.

Тези съчинения, съставени между XV и XVII век в Западна

III. „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА“ – ТЕКСТ И КОНТЕКСТ

От стр. 9

Европа, които предхождат Паисиевата история, не систематизират цялостно историческото знание за България, а го „драсват“ само в едър шрих, като разказват бегло отделни фрагменти за иначе пространната българска история. **2) Системнонаучно и цялостно миналото на българите** (преди Паисий) най-напред е документирано в дванадесеттомните „Църковни анали“ (1588) на римския католически кардинал Цезар Бароний, а след това и в „Царството на славяните“ (1601) на дон Мавро Орбини от Рагуза, абат от Млетския орден и дубровнишки историк. Паисий не познава в оригинал нито Бароний, нито Орбини, защото (както, вярвам, се досеща читателят на XXI век, който вече е прочел Паисиевата история *от кора до кора*) не е професионален историк – той е само недотам образован монах, роден и отрасъл в поробена България, но възпитан с православните монашески правила на Света гора. Налични са документи, които обаче категорично доказват, че Паисий познава други две чужди исторически книги: „Деяния църковная и гражданская...“ (1719); „Книга Историография...“ (1722) – това са руски преводни версии, съответно на Бароний и Орбини, издадени по повелението на самия император Петър Първи. Именно тези русизирани и православянизирани преводи по Бароний и Орбини стават и основните чужди извори на Автографа на Паисий Хилендарски. Немаловажно място в реда на чуждото историческо знание за България, предхождащо познанието на „История славянобългарска“, заема и „Стематогрфия“ (1741), отпечатана във Виена от дойранския йеромонах и зограф Христофор Жефарович. Паисий познава и тази книга, защото се позовава на нейното знание и изображения. **3) Преди появата на Паисиевата история** откъслечни исторически сведения се съдържат и в средновековната българска книжнина (католическата книжовност, летописните бележки и разкази). „История славянобългарска“ има трайна памет за тези *домашни* извори. Сред книжнината, посветена на българската история, създадена преди 1762 г., се откроява ръкописната „История на България“ (ок. 1667), съставена на латински език от българския католически архиепископ и книжовник Петър Богдан Бакшев, която не е достигнала цялостно до нас. **4) Синхронно с появата на Паисиевата книга** се появяват и още четири други истории. Така между 60-те и 90-те години на XVIII век се формира ранновъзрожденската историография, която съдържа цялостни и системни съчинения по история на България – дело на православни и католически монаси (българи и чужденци). Описани в реда на тяхната времепоява, възприети истории са: ръкописната „История на България“ (1761), съставена на латински език в манастира в Алвинц от католическия монах Блазиус Клайнер; Автографът на Паисий Хилендарски (1762), чийто литературноисторически паспорт представих детайлно в предишната Лекция № 2 от публичната лектория; Анонимната Зографска история („История вкратце о Болгарословенском народе“), която не е опазена в оригинал, а достига до нас по единствения ѝ препис от 1785 г., ръкописан в Зографския манастир от монаха Яков; „История на всички славянски народи и най-паче на болгари, хорвати и серби“, публикувана през 1784 – 1885 г. във Виена от православния сръбски духовник Йован Раич; ръкописната „История во кратце о болгарском народе словенском“ (1792), съставена в манастира в Нямцу (Молдова) от православния йеросхимонах Спиридон Габровски (нейният оригинал е изгубен, затова историята достига до нас по единствения ѝ възрожденски препис на Петко Попманафов от Габрово, датиран към 1819 г.). **5) Определящо място в профила на възрожденската историография** заема и редът на преписите и преправките на Паисиевата история. Последните академични изследвания убедително доказват, че от възрожденските ѝ преписи и преправки, съставени между 1765 и 1882 г., до нас са достигнали 50. От архивната документация, която се съхранява в ръкописни сбирки на български и чужди библиотеки и от публикувани у нас и в чужбина между 1852 и 2012 г. книжовни съчинения от различни жанрове, се узнава, че има свидетелства за действителното съществуване на още над 20 ръкописни преписа и преправки по Паисий, за които Възраждането има памет, но които са изгубени още през XIX век. В академичната наука съществува хипотеза, застъпена и от проф. Божи-дар Димитров, че реалният брой на възрожденските ръкописни „публикации“ на Паисиевата история всъщност е между 50 000 и 70 000, което ще рече, че съотношението между изгубените още

през Възраждането и запазените и до днес преписи и преправки е 1:1000. Тази хипотеза, която звучи правдоподобно за познавача на възрожденската ръкописна традиция, се основава на познанието, че през 117-те години, в които Българското възраждане преписва и преправя, **за да предаде нататък „История славянобългарска“**, има войни, въстания, размирици, пожари, наводнения, чумни епидемии – всички те, които са погълнали огромна част от българската възрожденска книжнина, са описани в приписките към преписите и преправките на Паисиевата книга. Към тези събития ще добавя и загубите, случили се през XVIII и XIX век по време на авантюрните пътешествия на възрожденските преписи и преправки на „История славянобългарска“ „от Охрид до Тулча и от Белград до Цариград“ (Б. Димитров), също и в Украйна, и в Русия.

За да постигне образователната си програма, лекцията ще предложи извода, че дълбинен прочит на „История славянобългарска“, който да следи и онова, което редовете ѝ разказват, и другото – кодирано в междуредията ѝ, може да се постигне само и единствено, ако се познават етапите и детайлите на гореописания историографски процес, а също и съдържанието на всичките му книги, които пряко или косвено подготвят и надграждат идеята на Паисий Хилендарски за Своята История.

За да постигне образователната си програма, лекцията ще отговори и на въпроса, който вече поставих. На този въпрос няма нито кратък, нито лесен отговор. Но тук-и-сега ще отговоря *вкратце* – с културните формули на „История славянобългарска“ и с виденията на Паисий за страстите (Възраждането мисли образа *страст* с конотациите на библейското страдание за страстите Христови) и възторзите на „онова люто време“, в което откъд *Ние* са само *Те*.

Годината е 1762-ра. Йеромонах Паисий, проигумен на Хилендарската манастирска обител в Света гора, поставя точка в ръкопис, съставен от разнородни листа, съшити в малка тетрадка, за да бележи края на **първата концептуална Своя възрожденска история на България**, написана на български език и разпространявана през цялото Възраждане от ръка на ръка, от село в село, от град на град у нас и в чужбина: **за да бъде четена** от любословните възрожденски читатели, които вече са усвоили българското четмо и писмо; **за да бъде слушана** от безкнижните слушатели на българския XVIII и XIX век, които възприемали историите от Паисиевата История по метода от „уста на ухо“; **за да бъде преписвана и преправяна** от различни генерации на преписвачи (български монаси, свещеници, даскали, ученици, занаятчии, дипломати, представители на българската възрожденска емигрантска интелигенция, чужди професори...). **Извървяла трудния път на Голяма ръкописна книга**, „История славянобългарска“ се тачи през Възраждането като Свещена книга, а точно с такава съдба не може да се похвалят нито една от другите истории, които вече описах. Всеки, който е чел историческите съчинения, съставляващи автентичния контекст на Автографа на Паисий Хилендарски, е наясно, че Паисиевата книга не е нито най-учената, нито най-пълната, нито най-достоверната история на България от нейното време. Но въпреки това, а и тъкмо поради това Българското възраждане и културните му поданици осъзнато пожелават да излъчват именно „История славянобългарска“ като най-представителна и сред всичките други възрожденски истории, и сред всичките други (пред)възрожденски книги, съдържащи историческо познание за България. Защото само в нейните ръкописни страници пулсира **философията на Надеждата, че българското ще се възроди престижно**.

Годината е 1762-ра. Един народ, разпнат в Игото, бе изгубил Своята История. Един светогорски монах, родом българин, подири следите ѝ. Откри ги с могъща Вяра, спои ги с дръзката си Надежда, благовести ги с надчовешката Любов. И състави йеромонах Паисий Хилендарски малката си книжица, която ние днес назоваваме „История славянобългарска“. Една възобразена История за великата България, великите българи и великото българско, в която Духът будова, Сърцето копнее, а Разумът спи. Една недотам *истинска* история – оцветена с пъстрите боички на Куража, с който *във* и *въпреки* Игото историкът Паисий аргументира престижното право да бъдем българи! Една ръкописна възрожденска История, причестена с чистата Кръв на преподобния Паисий, която бе текла *гореща* за българското.

Пловдивският електронен университет – една година след стартиране на проекта

Работен семинар по проект BG051PO001-4.3.04-0064 „Пловдивски електронен университет (ПЕУ): национален еталон за провеждане на качествено е-обучение в системата на висшето образование“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативната програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз, се проведе на 10 февруари 2014 г. в зала „КОМПАС“.

Програмата на семинара беше разделена на три модула. Ръководителят на проекта – проф. д.м.н. Георги Тотков, представи развитието на проекта по въвеждането на електронни форми на дистанционно обучение (ДО) в ПУ за изминалото време от стартирането през ноември 2012 г. до настоящия момент. Доц. д-р Петя Бъркалова запозна аудиторията с формите и изискванията за популяризирането на резултатите от проекта. Директорът на НПД Весела Казашка представи начините за кандидатстване и регламентите за отчитане и сертифициране на създаваните електронни курсове и ресурси.

Основната цел на проекта, който е на стойност 767 959 лв., е превръщането на ПУ „Паисий Хилендарски“ в национален еталон за организация и провеждане на качествено е-обучение в системата на висшето образование.

Постигането на основната цел предполага създаване на:

- информационна инфраструктура „електронен университет“, интегрираща информационни системи на ПУ със софтуерна система за управление на учебния процес (вкл. е-обучение);
- нормативна и материална база за управление и провеждане на качествено е-обучение във висшето образование;
- множество стандартизирани (SCORM, IMS) учебни материали и е-ресурси, подходящи за различни области, професионални направления, специалности и форми на обучение;
- критична маса от положителен опит и добри практики по използване на електронни форми на дистанционно обучение в различни професионални направления.

В рамките на проекта са планирани множество дейности за последователно постигане на следните специфични цели:

- въвеждане на нормативна база и стандарти за постигане на оперативна съвместимост и качество на създаваните учебни е-ресурси;

- изграждане на съвременна информационна инфраструктура за управление, организация и провеждане на е-обучение;

- създаване на учебни ресурси и разполагане в цифрови хранилища с отдалечен достъп;

- провеждане на качествено е-обучение с конкурентни предимства чрез широко прилагане на съвременни технологии, методи и средства;

- постоянно усъвършенстване с анализ и отчитане на добри практики на е-обучение и др.

Специален „хоризонтален“ приоритет на проекта е създаване на предпоставки за осъществяване на качествено е-обучение, отговарящо и на принципите за достъпност на IEEE за лица със специфични образователни потребности.

За оценка на напредъка относно постигането на целите на проекта са предвидени редица индикатори:

- електронни ресурси за обучение по 120 дисциплини на 55 специалности в 16 професионални направления (ПН) и 5 области на висшето образование (ВО), от които 70 в 35 бакалавърски програми и 50 – в 20 магистърски;

- 100 е-курса (60 в бакалавърски и 40 в магистърски програми);

- пилотно обучение на повече от 1200 студенти (над 1000 бакалаври и над 200 магистри), завършили успешно поне един курс/модул с електронни форми (в 100 дисциплини на 30 специалности, съотв. 250 студенти – в ПН 1.0, 350 – в ПН 2.0, 100 – в ПН 3.0, 450 – в ПН 4.0, и 50 – в ПН 5.0);

- 2 учебни програми и е-ресурси за квалификация в

ПУ „Паисий Хилендарски“

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

областта на ДО (с подготвени 400 студенти и 60 университетски преподаватели за участие във форми на е-обучение);

- учебни планове (съпроводени с необходимите материали за програмна акредитация) на 2 бакалавърски и 3 магистърски дистанционни програми;

- пакет нормативни документи за провеждане на ДО (под формата на Сборник, включващ *Стратегия за провеждане на е-обучение в ПУ; Правилник за организация на ДО, Правилник на ЦДО, Методическо ръководство за подготовка на учебни ресурси за е-обучение; Система за проверка на знанията на дистанционния студент; Ръководство за дистанционните студенти*);

- тематична поредица „Електронният университет“, състояща се от 8 книги – *Е-обучението, Електронното тестване, Методика на е-обучението* (създаване на е-ресурси, организация, провеждане), *Свободен софтуер за е-обучение, Мобилно обучение, Е-българистика – език и литература, Е-българистика – методика и практика, Пловдивски е-университет* (систематизиращ и представящ ресурсите и средствата, създадени в рамките на проекта);

- модернизиран университетски специализирани звена (център за ДО и информационен център);

- иновативна информационна инфраструктура от тип „е-университет“ за провеждане на качествено и достъпно е-обучение в ПУ.

В реализацията на проекта стопроцентово са изпълнени следните точки:

Актуализирани са 55 учебни плана с включване на електронни форми и ресурси за провеждане на обучението в повече от 35 бакалавърски и 20 магистърски програми в 16 ПН на 5 области на ВО;

Модернизирани са 2 университетски звена (Регионалният център за дистанционно обучение и Университетският информационен център) с развита логистична, информационна и технологична инфраструктура за провеждане на е-обучение, предназначено за различни форми (редовно, задочно и дистанционно);

Създадена е система от индикатори (области и сфери с количествени и качествени индикатори) за оценка на качеството на е-обучението;

Разработена е система от анкетни карти за оценка на качеството на провежданото е-обучение в различни ПН.

Наполовина са реализирани:

Приемане на нормативна база от университетски документи за управление и провеждане на е-обучението; създадени са 6 официализирани университетски документа за управление и провеждане на е-обучение (вкл. *Стратегия за провеждане на е-обучение в ПУ; Правилник за организация на ДО; Правилник на ЦДО; Методическо ръководство за подготовка на учебни ресурси за е-обучение; Система за проверка на знанията на дистанционния студент; Ръководство за дистанционните студенти*);

Разработена е софтуерна система „електронен университет“ за управление и провеждане на адаптивно е-обучение с достъпен интерфейс за различни потребители.

В рамките на проекта са разработени 2 програми за повишаване на квалификацията (съответно за преподаватели и студенти) за участие и провеждане на форми на е-обучение; открит е университетски портал с интерфейс, съответстващ на принципите на достъпност на IEEE за представяне и споделяне на резултати между участниците в екипа.

Първа сбирка на Клуба на цивилиста за 2014 година¹

На 8 януари Клубът на цивилиста при Юридическия факултет на Пловдивския университет проведе поредната си сбирка, на която се дискутира проблемът за отговорността на съдружниците при неперсонифицирания консорциум. Основен докладчик беше докторантът по гражданско право от ЮФ Евгени Христов, модератор – гл. ас. д-р Ангел Шопов.

Докторант Христов първо очерта какво представлява по българското право неперсонифицираният консорциум (НеК). Това е договорно обединение между двама или повече търговци за осъществяване на съвместна стопанска дейност, при което не възниква нов правен субект, различен от участващите в него лица. Правната уредба е предвидена в чл. 275 – 276 от Търговския закон, като съответно приложение намират и разпоредбите за договора за гражданско дружество (чл. 357 – 364 от Закона за задълженията и договорите). Акцентите на изложението му бяха три. Отговорност на съдружниците при този тип консорциум възниква най-вече при неизпълнение на договорни задължения, произтичащи от правоотношения с трети лица, поети общо от всички съдружници. На второ място докт. Христов разглежда въпроса за отговорността за съдружниците при неизпълнение на задължения, произтичащи от дружествения договор. Последната част на доклада анализира отговорността на съдружник спрямо личен негов кредитор и правата, които последният притежава върху дела на този съдружник в общото имущество.

След това думата взеха участници от публиката – студенти, докторанти от ЮФ на ПУ и Института за държавата и правото на БАН, практикуващи юристи (адвокати,

помощник съдебни изпълнители и др.). В дискусиата бяха повдигнати и разисквани множество интересни въпроси от теорията и практиката. Така например как може да се характеризира неперсонифицираният консорциум, като той хем няма отделна правосубектност, хем „притежава“ сметка в банка и е „тителар“ (поне по документи) на отделни имуществени права. Освен това беше дискутирано доколко лица, извършващи търговска дейност, но нерегистрирани като търговци или пък обявени изрично за нетърговци (все по смисъла на ТЗ), могат да бъдат съдружници по договор за консорциум (напр. лицата по чл. 2 на ТЗ или пък ЮЛНЦ, извършващи допълнителна стопанска дейност съгласно с чл. 3 на ЗЮЛНЦ).

Докторант Христов наблегна на солидарната отговорност, която би възникнала при сключване на търговска сделка общо от всички съдружници (арг. чл. 304 на ТЗ). Неговата теза е, че именно това представлява сериозното различие в положението на съдружниците по неперсонифицирания консорциум от това на съдружниците в обикновено гражданско дружество при общо сключване на сделка от тях.

В допълнение бяха обсъдени редица други интересни въпроси като проблема за характера на чл. 360, ал. 1 от ЗЗД, уреждащ право на един глас за всеки от съдружниците и възможността те да уговорят и друго при неперсонифицирания консорциум. Разглежда се и възможността дали съдружниците не могат да уговорят клауза в договора, по силата на която да могат периодично да разпределят получена печалба от извършени по договора за консорциум дейности към трети лица. Не на последно място – дискутираха се и осо-

VI студентска научна конференция „Екологията – начин на мислене“

Целта на конференцията е да предостави възможност на студентите от Пловдивския университет и други висши училища от страната да развият своето екологично и биологично мислене и да представят своите научни и научнопопулярни разработки. По традиция конференцията акцентира върху различни области на екологията, опазването на природата и екологичното образование.

Организирането и провеждането на вече шеста поредна конференция е възможно благодарение на инициативността и креативността на студенти от Биологическия факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“ и финансовата подкрепа на Студентския съвет.

ФОРМА НА УЧАСТИЕ: Доклад (времето за представяне на докладите е 12 мин. плюс 3 мин. време за въпроси – общо 15 мин). Пълният текст на научнопопулярните доклади (до 15 страници, с таблици, фигури и библиография) ще бъде отпечатан в специален сборник с доклади, ако те отговорят на изискванията и бъдат изнесени на конференцията. Докладите не бива да са публикувани до този момент. Първият автор на доклада задължително трябва да е студент. Представянето на докладите е на български език, а публикуването в сборника може да бъде на български или на английски език (по желание на автора).

За трета поредна година успоредно с конференцията ще се проведе и фотоизложба под мотото: „Екологията – начин на мислене и действие“. Във фотоизложбата могат да вземат участие само студенти и докторанти със собствени снимки, правени в България. Снимките трябва да са в посоченото тематично направление. Допуска се участие с до 6 снимки. Размерът на снимките (цветни или черно-бели) трябва да бъде следният: ширина – 18 см, и височина – 3 см.

Краен срок за подаване на заявки за участие: 15 април 2014 г. Краен срок за предаване на пълния текст на докладите: 10 май 2014 г. (включително и в деня на конференцията).

беностите на принудителното изпълнение за личен дълг на един от съдружниците спрямо трето лице при условията на съществуващ договор за дружество консорциум. Оказва се на практика, че преди да бъде прекратено това съглашение, няма да може да се пристъпи към принудително изпълнение. Една от формите за защита на вискателя е да се извърши заповед на бъдещото

вземане за дяловото участие на съдружника, който може да се реализира едва при вече прекратено дружество. Бяха правени паралели с изпълнение върху дял от търговско дружество при съществуващо лично задължение на един от съдружниците (чл. 517 от ГПК). Изказаха се идеи за формулиране на предложения *de lege ferenda*.

Гл. ас. д-р Ангел ШОПОВ

¹ Проявата се организира по проекта „Свободният обмен на блага – правни и икономически проблеми“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на ПУ с договор № НИ13 ЮФ011/2013 г.

Студентка от специалността „Български език и испански език“ заслужи титлата Морфолог на 2014 година

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Високорезултатна се оказа 16-ата олимпиада по морфология на съвременния български език. Единайсет награди бяха спечелени от участниците в нея третокурсници в различните специалности на Филологическия факултет. Олимпийският вариант отново включваше задачи от различни теми в морфологията и с най-голям шанс в конкуренцията излязоха студентите, притежаващи комплексна подготовка.

Студентите участници в олимпиадата по морфология

Тестови въпроси и интерпретативни задачи създадоха трудности на участниците, но онези от тях, които проявиха логическо мислене и структуриран подход към решаването им, влязоха в състава на наградените. Призьорите се справиха добре с препятствия като морфемна разбор на думи с различно усложнена структура, определяне на рода на специфични съществителни, образуване на производни думи от зададена изходна дума, пълен морфологичен разбор на изречение, съдържашо думи и словоформи от именната и глаголната система.

С най-висок резултат се отличиха студентката от специалността „Български език и испански език“ Мила Кръстева, която грабна и титлата „Морфолог на 2014 г.“

Две втори награди определи журито – за Гая Георгиева и Константина Андреева от специалността „Българска филология“. Третата позиция заеха Джулия Мюмюн („Български език и английски език“), Теодора Маджева („Славянска филология“) и Теодора Данева („Български език и английски език“). Раздадени бяха и пет поощрителни награди: за Таня Младенова („Български език и новогръцки език“), Кремена Маргарова („Български език и английски език“), Кристина Кос-

тадинова („Българска филология“), Гинка Тонева („Славянска филология“), Красимира Данкова („Българска филология“).

Доц. д-р Красимира Чакърова, заместник-декан на Филологическия факултет и архитект на олимпиадата, връчи приза на победителката, а тя получи и наградата на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“.

Олимпиадата граничи с теми от лексикологията и синтаксиса, каза доц. д-р Константин Куцаров, член на журито, подчертавайки сложността на задачите и тяхната специфика. Гл. ас. Мария Павлова с усмивка адмираира победителите. Призьорите се окичиха с олимпийски медали, а морфологът на 2014 г. Мила Кръстева прибави към колекцията си и статуетка на богинята Нике.

За откриването на олимпиадата в тазгодишното ѝ издание в 8-а аудитория дойде и деканът на Филологическия факултет – доц. д-р Живко Иванов. Той сподели с кандидат-олимпийците, че в студентските си години е бил участник в подобен тип прояви, състезавайки се обаче в областта на синтаксиса. Доц. Живко Иванов съизмери морфологичната олимпиада със световноизвестни олимпийски форуми и пожела на участниците и занапред да бъдат издръж-

Мила Кръстева – Морфолог на 2014 г.:

„Очаквах да съм в десетката, първото място ме изненада“

Досега най-лесните и приятни изпити за мен бяха свързани със съвременния български език – фонетика и лексикология, и въпреки пропуснатия първи семестър по морфология още от първата лекция разбрах, че това ще е следващият приятен изпит. Може би защото още от ученичка ми допада да се занимавам с българския език и никога не съм се затруднявала особено. Морфологията е до известна степен конкретна наука, която или разбираш, или не. Аз я разбирам и затова не беше трудно да се подготвя. Естествено, прочетох двата учебника на проф. Иван Куцаров, но най-вече ми помогна начинът, по който доц. Чакърова води лекциите си... Не съм се чувствала объркана, защото почти всичко ми беше ясно на практика и просто се обогатих на теория.

Олимпиадата беше предизвикателство. За пръв път участвам в подобен форум. Първоначалната причина беше, разбира се, това, че мога да се освободя от изпит. Но летвата бе вдигната от членството ми в Лингвистичния клуб. След срещата с хора, интересувани се от лингвистика на различно ниво, и общуването ми към тях реших, че няма как да съм член на Лингвистичния клуб и да се изложо. Затова дадох всичко от себе си, доколкото е възможно, защото с дете на една година вниманието ми е обърнато най-вече към него.

Първото място беше огромна изненада за мен... Очаквах, че ще съм в десетката, но като стигнах до вторите награди, вече само се надявах да съм се освободила поне от изпит. Определено продължавам напред в сферата на лингвистиката и по-специално на българския език за сметка на испанския (макар че изкарах шестци и по морфология на испанския език). Замислям се за магистратура „Актуална българистика“, а нататък ще видим. Научих се да не си правя планове, а да давам най-доброто, на което съм способна тук и сега. Усещането е много по-приятно, отколкото на класически изпит, в който до голяма степен играе роля и късметът – да ти се падне тема, която можеш да развиеш теоретично. В олимпиадата прилагаш практичните си знания и честно казано, тези три часа ми се видяха къси, излетяха. Ако беше пет часа, сигурно щях да пиша и петте.

С удоволствие бих се явила пак на подобен тип състезание – тръпката си е тръпка, но само в сфера, в която се чувствам толкова сигурна, колкото в морфологията.

Мила Кръстева

ливи, да се справят успешно и с предстоящите житейски изпити.

Инициативите на Филологическия факултет, насочени към творческото развитие на студен-

тите, са забележителни и ефективни събития, а с това още повече се утвърждава престижът на пловдивската филологическа школа, казаха организаторите.

Хюсеин Мевсим – между два бряга

Доц. д-р Юлия НИКОЛОВА

Филолог по образование и по призвание, възпитаник на Пловдивския университет, а понастоящем професор в Анкарския университет, Хюсеин Мевсим е автор на десетки книги (на български и на турски език).

На българския читател е известен със стихосбирката си „Откритият прозорец“ (2001), „Пътуването на Чудомир в Турция, 1932 г.“ (2012), с настоящата – „Между два бряга“ (2013), както и с многобройните си публикации в научните издания на Пловдивския, Софийския, Благоевградския, Шуменския и Великотърновския университет. Широка читателска публика у нас той зарадва с превода на романа на Решад Нури „Листопад“ (2010) – съвместно с турската поетеса, родена в България – Кадрие Джесур (която също е завършила Пловдивския университет). Заедно с нея превежда и публикува съвременна турска поезия (2008).

Пред читателите от Република Турция той откри непознати за тях (а и за съвременния български читател) страници от културните и литературните контакти на двете балкански страни. Автор е на книгите (на турски език) „Одрин през български очи“ (2009), „Истанбул през български очи“ (2011), „Бурса през български очи“ (2010) – издания, свързани с негов мащабен научен проект. Наскоро излязоха в превод дневниците на Богдан Филев „Пътуване из Родопите, Тракия и Македония, 1912 – 1916“. А в началото на настоящата година – „Фотографиите на Богдан Филев от Балканските войни 1912 – 1913“ с 236 автентични снимки. Автор е на монография за Константин Костенечки. Превежда и издава в общ сборник пиесите на Станислав Стратиев, Стефан Цанев, Христо Бойчев (2006), както и книги на приятелите си състуденти – Антон Баев и Христо Карастоянов. На 21 януари 2014 г. в държавния театър в Адана бе премиерата на Радичковата „Лазарица“, чийто превод отново е негово дело. По същото време Стефан Цанев бе гост на театър Moda Sahnes в Истанбул по повод на представянето на пиесата „Всички луди ме обичат“, а на сцената, под аплодисментите на публиката, излязоха авторът, преводачът, постановчикът, актьорите. Хюсеин Мевсим е съставител и на антология с българска женска поезия, която носи (на турски език) чудесното заглавие „Тъй, както слънцето се оглежда и в капката роса“ (2004), и т.н.

Преподавател, литературен историк, лексикограф, преводач, поет – трудно е да се каже кое е по-значимото допринос на Мевсим. В поместените в LiterNet негови поетически шедьоври – хайку, личи как зримата вселена и всеки образ той възприема като написан, или

пишещ се всеки миг поетически свят:

*Жеравно ято –
върх на подострен молив.
Каква поема!*

Книгата със симптоматичното заглавие „Между два бряга“ носи кратката характеристика „студии и есета“. Но всеки един текст като че ли внушава спецификите и на двата жанра. Научната ерудираност и обективност, богатството и точността на конкретните факти се преплитат често с емоционалните оценки на автора или с уметелото вглеждане и акцента на екскурзовода-преводач. Погледът към миналото се пресича с настоящето и търси мярката си чрез него. И обратно – настоящето съгражда своя етичен и естетически образ чрез виденията от миналото. Неслучайно Мевсим сам изповядва, че „зад видимото непременно се крие и нещо невидимо“. Тази взаимнообратимост минало–настояще поетът Антон Баев свързва със заглавието на книгата. В „Думи за Хюсеин Мевсим“ той споделя: „Но изследователството на изворите е само единият бряг, на който е стъпил тоя пришелец от друго време. Другият е днешното литературно писане – усърдието да откриваш и пренасяш от единия бряг текст след текст, автор след автор, постановка след постановка“.

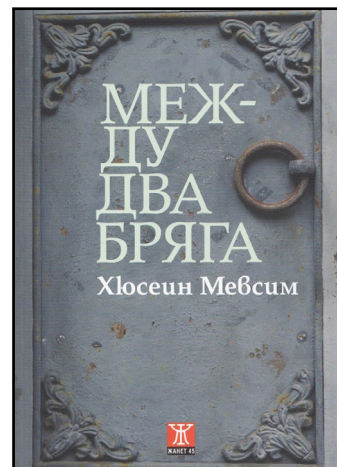
Книгата съдържа 24 самостоятелни изследвания, повечето от които са четени на международни конференции и симпозиуми и отразяват научните занимания на Мевсим от последните няколко години. Анализите и фактите в тях обхващат културни и исторически събития, станали в продължение на над шест века! Дори само в един единствен текст авторът преброява епохите и пространствата. Например, говорейки за Одрин и джамията „Селимие“,

Хюсеин Мевсим

авторът започва с казаното в „Житие на Стефан Лазаревич“ (1431) от Константин Костенечки, допълва го с „Денница новобългарского образования“ (1842) на Васил Априлов, с изреченото в сп. „Читалище“ през 1843 и 1872 г., с пътните бележки на Димитър Моллов, публикувани през 1888 г. в „Периодическо списание“, на Борис Йоцов от 1912 г., на Иван Вазов от 1914 и 1920 г., с разказите на Йордан Йовков, с пътеписа „От София към Одрин“ на Петко Росен от 1927 г. и т.н. Затова и доц. Живко Иванов (приятел, състудент и колега на Мевсим) в „Думи за Мевсим“ пише: „Новата книга на Хюсеин Мевсим е поредната концентрация на творческата му енергия и изследователска продуктивност. Съчетанието на последното с високо качество на текстовете е сред най-тежките и почти неосъществими задачи на всеки учен. Не съм впечатлен, а съм изумен как Хюсеин Мевсим ги постига“.

Тематично материалите обхващат няколко обикнати и занимаващи автора проблема. Един от тях е свързан с въпросите за превода, особено за употребата на турцизмите в произведенията на българските творци предимно от XIX век (такива са „Анадънму, хаджи Коста?, или за криворазбраните турцизми във възрожденските текстове“, „Някои проблеми на рецепцията на Йордан Йовков на турски език и преводът на заглавието „По жицата“, „За превода на едно Атанас-Далчево стихотворение от студенти по българистика в Анкара“, „Отново за съдбата на турцизмите в съвременния български език“ – последният текст е разработен съвместно с доц. Красимира Чакърова). Не може да не изненада фактът, че популярният все пак Йовков е

превеждан на турски език не от български, а от немски, френски и английски език! Че в небрежно добавените към произведенията на българските възрожденски писатели т. нар. речници на чужди, редки и старинни думи турцизмите често са осмислени така, че правят текстовете непонятни, дори комични. Така думите на хаджи Коста от Войниковата комедия, с които той се противопоставя на претенциите на жена си и дъщеря си относно бъдещия зет: „Ма че какъв сякаш? От небето с джумбюл ли да е слязъл?“ – трябва да се преведат (според речника) „От небето със зюмбюл (б.м. – цвете) ли да е слязъл?“ вм. правилното „От небето с торба (плетена торба за пазаруване) ли да е слязъл?“, и т. н. Но Мевсим не само констатира неточностите. Той предлага един изключително наложителен и ценен проект, върху който би трябвало да работят съвременните преводачи: „Смятам, че с отдалечаването във времето турцизмите все повече се „капсулират“, „закостеняват“, „избистряне-то“ им става все по-трудно и проблематично, което ги превръща в костелив орех, спъника-мък при възприятието на литературните творби. Изхождайки от тази точка, мисля, че крайно наложително е да се подеме инициатива за точното и конкретното контекстово поясняване на турцизмите в класическите произведения на българската литература“.

Книгата поставя и други сериозни въпроси. Например в послеслова си към сборника „Съвременни турски пиеси“ (изд. „Балкани“, 2007), озаглавен „Поглед върху историята на турския национален театър и драматургия“, той говори за

На стр. 15 ➡

Студентската инициатива „Да подариш усмивка“

Анна АТАНАСОВА

Студенти от Филиала на Пловдивския университет „Любен Каравелов“ – Кърджали, посетиха Дома за медико-социални грижи за деца в града на 18 декември 2013 г. Благородната инициатива е традиционна за Студентския съвет и се организира със съдействието на административното ръководство в дните преди коледните и новогодишните празници.

Идеята за доброволната дарителска кампания е на Студентския съвет и на директора на Филиала проф. д-р Иван Джамбов, а в акцията се включиха преподаватели и студенти от всички специалности. Парите се събираха лично от представители на Студентския съвет и от административните отговорници на курсовете. Студентите са

Участници в инициативата „Да подариш усмивка“

убедени, че в подобни инициативи личният контакт е по-ценен и ползотворен. За две седмици се натрупа сума, три пъти по-голяма от предходни години. С осигурените средства бяха купени дрехи, играчки, книжки, лакомства, които бяха подарени

на децата с много обич. Срещата с малките палавници беше много сърдечна и емоционална. Гостите присъстваха на затрогващо новогодишно представление, като всяко дете беше подготвило стихотворение или песничка. Цялата кампания премина

под мотото **„Да подариш усмивка на дете“**. Сътворена в името на децата, тя има за цел да подари усмивка и да стопли сърцата им в зимните дни. Статистиката показва, че всяка година в нея се включват все повече доброволци. Една хуманна инициатива, добила традиционен характер за Студентския съвет на Филиала и реализирана с пълната подкрепа на цялата академична общност. Показателно е, че голяма част от студентите във Филиал „Любен Каравелов“, подкрепящи благотворителната кампания, са бъдещи учители. Със своите действия младите педагози доказват, че осъзнават силата на личния пример за възпитанието, както и необходимостта от съпричастност и емпатия, основа на градивното социално общуване в бъдещата им професионална дейност.

➔ **От стр. 14**

все още слабите контакти между двете страни по отношение на театрални постановки. За неоткрити и неизползвани възможности.

По-голямата част от текстовете в „Между два бряга“ са посветени на *пътните бележки и очерци на български писатели за Турция*. Тук са издирените от множество архиви и стари периодични издания впечатления за Анкара, Бурса, Цариград, Мудания и др. от такива творци като Иван Вазов, Никола Начов, от журналистите Петър Даскалов (1906 г.) и Георги Керекон (1928 г.), от Чудомир (1932 г.) и др. И обратно – на Селим Сърръ Тарджан за София от 1932 г. Още един виден балкански творец – Иво Андрич, е включен в поредицата от този тип издирвания.

В „Светинята край Златния рог в българската литература“ и в „Балкапан хан като интимно-публично пространство на българите в Цариград през XIX век“ авторът извайва с много любов любимите български топоси и обиталища в Цариград.

Посочените изследвания разкриват трайния интерес на Мевсим към два много близки клона на една нова, дълго обговаряна и все още неосъществена посока на литературноизследователската работа – на литературната география и/или тая на географията на литературата. Мевсим все още дири нейните същински посоки, нейната методология, не несъмнено е един от пионерите в тая област.

Хюсеин Мевсим – между два бряга

Дълбоко личен и силно емоционален характер имат материалите „Решад Нури – лично“, „Мухаджирът, или за един изследван образ в българската литература“ и особено есеистичният разказ – изповед за Истанбул и Анкара, с находчивото заглавие „Сто лица и столица“. Тук той е надминал самия себе си, разкривайки докрай огъня на сърцето си, поетическия свят на душата си и мъдростта на разума си.

И да се върна към заглавието. То е не само симптоматично, но и изключително многозначно. От конкретния географски топос, през тезата на времевите брегове в творчеството на Мевсим, които той прескача безпрестанно, до безспорното внушение за връзката между културите на два народа. Както посочва и проф. Св. Игов, Мевсим е преподавател, колега, филолог, „посветил се на посредничеството между два езика, две култури в общия контекст на една трагична и величава, изпълнена с превратности обща история. За един сравнително кратък период той успя да представи доста неща от двете култури в превод, да напише впечатляващи изследвания върху взаимните исторически и културни отношения между двата народа. Не просто с доброто владение на двата езика, но и с широкото хуманитарно познание за двете култури и с изтънчения естетически усет на поет“.

„Хюсеин – допълва и проф. К. Протохристова – някак изначално знае, че писането и четенето имат силата да ни правят по-добри, че текстовете могат да изграждат мостове, дори и над (както пеят Саймън и Гарфънкъл) най-тревно развълнуваните води; че изборът на литературата е кауза, когато съдбата е решила да те разпъне на два бряга и да ти възложи трудната, изнурителна мисия да хармонизираш света, търсейки изцеление за грешки и предразсъдъци, трупаши с векове на всеки от тях.“

Още чрез стиховете от първата си стихосбирка „Открехнат прозорец“ Мевсим пророкува същността на настоящата си книга:

*Няма разделени брегове –
нима не виждате
колко сръчно шетат
между тях вълните –
целувките си да им предадат...*

Когато през 1840 г. един от първите големи антрополози – Луис Морган, живее между индианците (при племето на ирокезите), за да проучи културата им, и сам носител на друга култура, се опитва да утвърди толерантни човешки взаимоотношения, той е наречен от тях таядоукух (в букв. превод – „този, който гради мостове“). В нашето време Хюсеин Мевсим би могъл да носи същото име – „Този, който гради мостове“.

Да му благодарим за това и да му пожелаем още много нови научни и творчески дела! Добър път и на неговата книга!

* * *

Послепис. Тези думи (сега – с библиографско допълнение от 2014 г. за изданията на Хюсеин Мевсим) бяха произнесени на премиерата на книгата „Между два бряга“ на 5 декември 2013 г. в Културен център „Радио Пловдив“, организирана от ИК „Жанет 45“ под патронажа на Генералния консул на Република Турция в Пловдив г-н Шенер Джебеджи, и публикувани в бр. 2 на в. „Култура“ от 2014 г. В. „Zaman – Bulgaria“ от 20 януари 2014 г., позовавайки се на тях, в интервю с Хюсеин Мевсим поставя въпроса за бреговете и мостовете в съдбата на автора. Отговорът още веднъж потвърждава казаното за него: *Когато съдбата решава да те разпъне между два бряга, тя – волно или неволно – ти предлага две алтернативи. Да се превърнеш в мост или да станеш пропасть. Мисля, че да си мост, макар по-трудно достижим, е по-достоеен, по-точен избор, отколкото да се „опропастиш“. Мостът – този символ-метафора на кръстопътното балканско битие, изисква полагането на благородни усилия, той по-трудно се изгражда, предполага безосътатъчна себеотдаденост“.*

Първият редактор на вестника навърши 75 години

Георги Райчевски: „СВЕТЪТ Е СТАР И НЕ ЗАПОЧВА С МЕН“

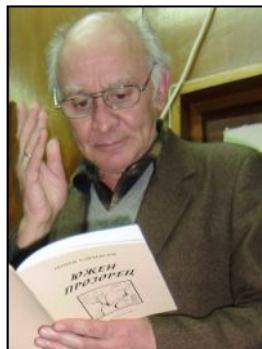
– **Каква е магията на Пловдив, че всички се влюбват в него? И Вие постоянно се връщате към тази тема.**

– Всичките ми книги са посветени на Пловдив. Нещо повече – макар и в малки тиражи, както „Пловдивска енциклопедия“, така и „Грандкафе „Кристал“, и „Тоя шарен Пловдив“ вече имат по три издания. Понякога дори казвам, че това е единствената ми тема... Обичам Пловдив! Обяснението, ако се пошегувам, е съвсем простичко – човек среща стотици красиви жени, а се влюбва в една. Защо? Ами такава е човешкото сърце... Но в по-сериозен план ще си позволя да цитирам една мисъл на големия гръцки писател Никос Казандзакис: „Още в мига, в който човек се ражда, Бог му посочва земята, и на земята – един град, едно село, една планина, морето или пустинята, и му казва: „Тук ще воюваш!“. Това са думи на Исус от романа „Последното изкушение“... Пловдив е моят „свят“. Разбира се, той е красив и като изглед, но не става дума само за местоположение, за урбанистика. Привлича ме духът на този вечен и неповторим град... А пък, както изглежда, на мен тук ми е отредено „да воювам“...

– **Вероятно имате предвид времето и хората?**

– Да. А лично моето време са последните 40 години. Сигурно ще прозвучи патетично, но няма да си го спестя – имах луд късмет през това време да живея в Пловдив, да работя тук в единствения тогава всекидневен вестник „Отечествен глас“, в неговия културен отдел, да се занимавам с неща, които са ми по сърце. Я си представете – влизаш в Млечния бар, а там бай Златю Бояджиев с приятели си пие кафето или с фотоапарата се опитва да снима някога! На улицата можеш да срещнеш всеки от „знаменитата петорка“ художници – Йоан Левиев, Георги Божилов, Христо Стефанов, Енчо Пиронков, Димитър Киров... режисьорите Крикор Азарян, Любен Гройс, Иван Добчев, артистите Димитър Панов – бай Пано, Цветана Манева... композитора Иван Спасов или диригента Добрин

Георги Райчевски е роден през 1939 г. в Кърджали. Завършва журналистика в Софийския университет, а от 1968 г. живее и работи в Пловдив. Дълги години е редактор в отдела за култура на всекидневника „Отечествен глас“. За кратко време работи като редактор в Радио Пловдив и като кореспондент на БТА. Той е основател и първи редактор на в. „Пловдивски университет“ (1982 г.). Сътрудничил е с журналистически материали и на редица други издания.

През тези години почти изцяло посвещава журналистическото и литературното си перо на темата „Пловдив“. През 1982 г. е отпечатана първата му документална книга „Завинаги в сърцата ни“. Изключително сериозен принос към летописа на града е неговата „Пловдивска енциклопедия“, претърпяла три издания. С особена популярност се ползва другата му книга с дневникови записки – „Грандкафе „Кристал“, излязла също в три издания. Към тези заглавия трябва да се добавят и книгите „In memoriam“ – импресии портрети на изтъкнати пловдивски

интелектуалци, документалният роман хроника „Време на надежди“ – за периода на Първото българско земеделско-промишлено изложение (1892) до Балканската война (1912), сборникът (в съавторство) „Пловдивските кметове“ – от Освобождението (1878) до днес, както и книгата „Почетните граждани на Пловдив“.

За журналистическото и публицистичното си творчество, посветено на града, Г. Райчевски е

удостоен с „Почетен знак на Пловдив“. През 2006 г. получава и Голямата награда „Йосиф Хербст“ на СБЖ за цялостен принос към българската журналистика.

Той е автор и на няколко стихосбирки – „Начало“, „Само миг“, „Продължение“, „Южен прозорец“ и „Шоколаденият Мечо“ (за деца).

Интервюто, което Ви предлагаме, е публикувано във в. „Марица“.

Пожелаваме му много здраве, щастие и творческа отдаденост на Пловдивския университет, на Пловдив и на България!

„Пловдивски университет“

Петков... Наистина луд късмет, който невини съсъм осъзнавал! Можеш да влезеш в популярния тогава клуб „Кристал“ и още от вратата буквално „да хлътнеш“ в приятелска компания... А мен и професията ме е сблъсквала с тези хора, интересувал съм се за всичко, което те правят, интервюирал съм ги. Мнозина вече ги няма, но и сега често се улавям, че „разговарям“ с тях...

– **Защо не опишете тези разговори?**

– Точно това искам да направя в недовършената все още книга „In memoriam“. Опитвам се да разкажа за въображаемите си срещи с хора, които не са сред живите – но не спомени, а „нови, днешни“ срещи с Иван Николов, Васил Урумов, Колю Витковски, Иван Златев, Киркор Папазян... или Айваза например – белокосия цимбалист в подлеза пред Тунела... Професор Иван Сарандев казва, че пиша „мемориални импресии“. Малко ми е трудно да се съглася с него, защото това са си срещи и разговори не с мъртви, а с „живи“ приятели... Белетриста Николай Казанджиев например! Работихме години наред заедно, в една стая, бюро срещу бюро. Не знам как другите го

оценяват, но... Той е невероятно колоритен човек! Какво може да ме накара да го забравя? Нищо! А и останалите... Веднъж говорех така за сатирика Иван Златев, обяснявах, че сигурно сега се радва на мъничката книжка с негови епиграми, която излезе посмъртно преди няколко години. Когато разбра, че е мъртъв, събеседникът ми, гост на Пловдив, ме репликира: „Но ти говориш за него като за жив човек!“. Ами как иначе да говорим?

– **Не мислите ли, че често митологизираме творците? Те също си имат човешки слабости?**

– Не мисля... Ето, „Кристал“ беше заведение, в което имаше всичко, разбира се, и алкохол, понякога и скандали. Някой непознат посетител можеше да се стъписа, ако е влезе там в такъв момент... Много приятели упрекваха поета Добромир Тонев например заради слабостта му към алкохола, включително и аз... ставаше заядлив, неоправдано злъчен... Е, и какво от това? Такъв беше неговият начин на живот. Но когато някъде другаде е надвесен над листа, и умът, и душата му изливат стихове – нали това е него-

вата същност? Да не би да иде в „Кристал“, да извади лист и да започне да пише там... А митологизирането? Какво митологизиране? Влезте например в новооткритата къща галерия на Георги Божилов – Слона! Остава ли ти нещо друго, гледайки картините му, освен „до изпиеш амброзията“, както той казваше? Непростимо е да забравяме такива хора. Непростимо е заради онова, което те са направили за Пловдив, а и не само за Пловдив.

– **Следващото поколение може и да не разбере за тях?**

– Аз затова от време на време издавам и съвсем малки книжки „пепеляшки“ с неостаряващи интервюта, които съм правил с Йоан Левиев, с Иван Николов... епиграмите на Иван Златев... Все такива пловдивски нещица...

– **Пишете книги за Пловдив. Мислите ли, че това се оценява?**

– Никога не съм се вълнувал прекалено от официалните отзиви и оценки. Но когато ми се обади приятел, ето – писателят Георги Алексиев например, и ми каже: „Ти си го възкресил целия този Пловдив,

На стр. 17 ➔

Да говорим за наука, е изкуство

Вече стана традиция млади учени от Пловдивския университет да участват и побеждават в конкурса за разбираемо говорене за наука „Лаборатория за слава FameLab“. През 2013 г. до финала постигна студентката по медицинска химия, тогава първокурсничка, Миглена Аладжова, която представи човешката кожа като крепостна стена и ни разказа историята „Война и мир под микроскоп“.

Конкурсът „Лаборатория за слава FameLab“ води своето начало от Челтнъмския фести-

вал на науката в Обединеното кралство. Благодарение на Британския съвет той стана международен и се провежда в над 25 страни по целия свят. Участниците в него са млади учени, които могат да говорят за наука публично, разбираемо и атрактивно. За три минути те грабват вниманието, събуждат любоз-

нателността, запалват въображението и предават страстта си към научното познание на хора от всички възрасти.

В България конкурсът се провежда в два кръга: подбортен и финален. Тази година ще бъдат организирани три кастинга – в София на 1 март, в Пловдив на 15 март, в Плевен на 22 март. Финалистите ще преминат в края на април през майсторски клас по комуникация на науката, който ще бъде воден от Франк Бърнет, първия професор по специ-

алността „Комуникация на науката“ в Обединеното кралство.

Националният финал ще се проведе на 9 май 2014 г. в рамките на Софийския фестивал на науката, чийто традиционен партньор е и Пловдивският университет. Пълна информация относно условията за участие, както и онлайн формуляр за регистрация могат да бъдат намерени на уебсайта на конкурса www.famelab.bg.

Доц. д-р Тодорка ДИМИТРОВА
Физически факултет

Война и мир под микроскоп

Мечтаете ли за световен мир? Не че ми е работа да питам – аз би трябвало да говоря за наука, а какво общо може да има тя с този чисто морален въпрос?! Всъщност има доста общо, тъй като от научна гледна точка мога да ви уверя, че подобно състояние е непостижимо. Пацифист съм, но не вярвам в мира, защото дори в момента милиарди микроорганизми изработват стратегии как ефективно да ни атакуват и унищожат...

Не се тревожете! Ние също си имаме начини да отвърнем на удара. Всъщност човешкият организъм прилича на солидна средновековна крепост. Имаме си стабилна крепостна стена, дори непробиваема, ако по нея отсъстват ранички – това

е нашата кожа. Тя действа като механична бариера за всички неприятели от околната среда. Но ако все пак те намерят начин да навлязат в организма ни – без паника, на помощ идва армията. Е, за нас, съвременните хора, това може би звучи твърде първично, затова нека оприличим войниците на баскетболен отбор – все пак нали спортовете са един по-цивилизован еквивалент на войните. Както в баскетбола, така и в човешкия организъм може да се каже, че съществуват два вида защита – зонава и лична. Зоновата защита е представена от определени типове клетки, които разпознават всеки проникнал в крепостта нападател и го обезвреждат. Въпросните

защитници буквално пируват с неприятелите – този процес на изияждане на чуждите микроорганизми се нарича фагоцитоза. В случай обаче, че инвазията е доста добре планирана и т.нар. микроби се окажат по-опасни и по-добре подготвени, на помощ идват В- и Т-лимфоцитите. Това са два типа представители на белия кръвни клетки, които са звездите на отбора и са специализирани в личната защита. В-лимфоцитите умело разпознават силните страни на нападателите и ги предоставят на Т-сътборниците си. Така по най-подходящ начин различните микроорганизми биват неутрализирани с минимални щети за нашето здраве.

Е, макар в микросвета пос-

Миглена Аладжова

тигането на мир да е доказано невъзможно, аз съм пацифист и се надявам един ден човечеството да го направи на микроскопично ниво!

Миглена Аладжова –
2. курс „Медицинска химия“.
финалист на конкурса „Лаборатория за слава FameLab“ през 2013 г.

➤ От стр. 16

от създаването му до днес, аз я чета като роман тая твоя енциклопедия – това ми е достатъчно... Така преди време ми попадна и едно писмо на покойния поет и преводач Иван Николов до общ приятел, писал го е през 1958 година, а аз го прочетох 40 години по-късно. В него има такива редове: „Абе, като видиш това муле Георги Ангелов, кажи му да се обади, да прати нещо!“. Този Георги Ангелов съм пак аз, тогава начинаещ поет... Смятам такива отзиви за най-хубавите неща, които са се случвали в живота ми...

– **Звучи някак старомодно в днешно време.**

– Сигурно. Защото си мислят, че Иван Николов е мъртъв. За мен не е. Аз и сега нерядко чета неговите стихотворения, радвам

им се. Той е написал и нещо такова: „Ако си спомните за мене, спокойно може да брите човечите с един по-малко, щурците повече с един!“. Под моя прозорец много често нощем пее щурец. А аз си казвам – това е Иван...

– **Какви други проекти имате?**

– И проектите ми са все същите. Третото издание на „Пловдивска енциклопедия“ се печата в 400 страници. Но това е „море без дъно“ – продължавам да я допълвам. Ако успея да направя следващото издание около 500 страници, ще бъда доволен. Такава книга не може да се завърши, но нямам никакво намерение да се отказвам. Имам си лична максима: „Човек трябва да знае какво ще прави до края на живота си!“ Поне за себе си си въобразявам, че

знам... Потънал съм и в една друга, но изглежда, все същата тема: „Пловдивските кметове“ – от Освобождението (1878) до днес... там са Атанас Самоковец, Костаки Пеев, Петко Каравелов, Драган Манчов... И тях ли да забравям?

– **Накрая още един въпрос, малко „встрани“ от Пловдив – издадохте и една книжка, озаглавена „Майстор Славо“?**

– О, това е съвсем кратка родова история. Роден съм в Кърджали, но родителите ми са от родопското село Славейно. И както „назидателно“ уточняваше някогашният селски пъдар Ромо: „Може да си роден другаде, но си родом от Славейно!“. Това е голям род, с няколко разклонения, с много интересни имена. Дядо ми Славо е бил дюлгерин първо-

майстор, устобашия, строил е камбанарията в селото, строил е мостове, фабрични комини, минарета, дори синагога, този стръмен покрив на Протестантската църква в Пловдив също е негова направа... От този род са и финансистът доктор Никола Чилов – един от най-големите български индустриалци, собственик на химическите заводи в Костинброд... член-кореспондентът на БАН професор Константин Чилов – медик от европейска величина... пловдивският архитект Боян Чинков – „царят на вивовете“, осъден заради тях на пет години затвор след инсцениран и абсурден процес през 1964 година... Ей такива хора... Интересно ми е да разнищвам житието-битието им – поне за да не забравям, че светът е стар и не започва от мен.

УСЕТИ ГРАДА

е идеята на студентския призив и проект

Тони МИХАЙЛОВ

Град. Пространство. Хора. Улици. Ежедневие. Замисляли ли сте се, че съществува свят отвъд общоприетата рамка за обикновен живот? Пробвали ли сте да го разкриете? Знаете ли, че е възможно да „видите“ невидимото? Затаете дъх, защото предстои приключение, което ще ви предложи безплатен билет до непозната вселена. Спокойно, полетът трае само няколко минути. Ако ми позволите, ще използвам оскъдното време, за да ви въведа в обстановката и да отговоря положително на всичките ви очаквания.

Вие сте участници (без значение косвени или не) в проект, наречен „Усети града“. Най-напред съм длъжен да ви запозная с проблемната ситуация. Пловдив е място, което може да се похвали с мирно съжителство и успешен диалог между различията. Това е територия, опитваща се да поддържа склонността към комуникация и взаимодействие в отношенията сред множеството пластове на културно наследство. Неизменно свързан с градските пространства и начините на обживяване е процесът на социализация на младите хора. Огромна част от емблематичните места в Пловдив остават „невидими“. Сигурно се чудите какво имам предвид? Те са „невидими“ за една немалка група от младежи с увредено зрение, които попадат под ударите на затвореността и изолацията. Създаването на подходящи условия за усвояването на културното наследство би оказало помощ както на живеещите в Пловдив, така и на туристите с такива потребности, би разрушило преградата, спираща участието им в културния живот. Хората с увредено зрение „виждат“ и усещат по различен начин това наследство. Опознаването и представянето на стратегиите им ще предпостави нов поглед, възможност за отработване на техники, начини за неговото атрактивно поднасяне и възприемане от зрящите. Кои са целевите групи на проекта „Усети града“? В състава на първата влизат хората с увредено зрение. Дейността е насочена към презентирание на културното наследство през свършената мелодия на въображението им. Така те ще успе-

ят да „видят“ невидимото и да участват пълноценно в диалога с емблематични места на Пловдив. Другата целева група на инициативата включва младежи с нормално зрение. Те не притежават качествата, способността и познанието, с помощта на които градът може да се усети по различен от известния за тях начин. Участието в проекта ще им даде възможност за развитие на останалите сетива, за „усещане“ на видимото, за намаляване на дистанцията и повишаване на стойността на толерантността между зрящи и хора с увредено зрение.

„Правилникът“ за създаване на проекти изисква подробен план на дейностите, необходими за успешното му изпълнение. Първият етап на „Усети града“ включва етноложко изследване. Какво представлява то? Изследването ще се проведе чрез събиране на информация (интервюта, анкети и въпросници) както от зрящи, така и от участници с увредено зрение. Целта е да се идентифицират няколко места в централната част на Пловдив, които са представителни и емблематични за културното наследство. Екипът ще разкрие пречките и проблемите, с които се сблъскват хората с увредено зрение, и ще търси начини за тяхното разрешаване. Проектът преминава във втората фаза с антроположко изследване, което се свързва с наблюдаване на телесни техники, помагачи на незрящите да „усвояват“ пространството; събиране на данни (интервюта, анкети и въпросници), за да се идентифицират проблемите, засягащи достъпа до културно-историческо наследство и начините на комуникация; изработване на модел, който ще даде иновативни идеи, насочени към представяне на това наследство за хора с увредено зрение. Третият етап на проекта „Усети града“ представлява обучение. Става все по-интересно, нали? Участниците ще се запознаят с трудностите и бариерите, пред които се изправят незрящите, с начините и методите, съдействащи им да се справят с

предизвикателствата на заобикалящата ги среда, ще се опитат да се поставят на мястото им дори и само за броени минути. Стигам до четвъртия етап, чиято основна задача е изработването на интерактивен маршрут. Как? Необходим е изготвен информационен пакет, който ще служи за основа. Съдържанието му трябва да е достъпно за хора с увредено зрение. Следва представянето на информационни брошури и компютърни приложения както с превод на брайлово писмо, така и на английски език, записвани на аудиофайл. Петата и последна фаза на студентския призив „Усети града“ включва изработването на интерактивна карта. За успешното осъществяване на целта е нужно да се картографира местата на културното наследство на Пловдив. Краят настъпва с представянето на карта на брайлово писмо, предоставянето ѝ за ползване в информационните пакети и услу-

ги на туроператорите. Събитието „Усети града“, планирано за 11 май 2014 г., ще се организира с цел демонстрация на културния маршрут и интерактивната карта. Новините за нашите дейности, както и статии и резултати от изследването ни можете да следите и коментирате в блога: <http://feelthecitybg.wordpress.com/>

Проектът „Усети града“ е с продължителност шест месеца и е финансиран по програмата „Пловдив за младите“ към Община Пловдив с партньорството на Центъра за антропологични и етносоциологически изследвания към ФИФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, Националния център за рехабилитация на слепи и Националната гимназия за сценични и екранни изкуства. Е, полетът е към края си. Желая ви незабравим престой и приятни мигове в компанията на обитателите на непознатата все още вселена!

Усет за пространство: мобилност и ориентация в градска среда

Нели ЧЕЛЕБИЙСКА

Знаете ли, че когато човек със зрително увреждане вдигне бастун високо над главата си, това е знак, че има нужда от помощ? А рекламните табели, поставени пред ресторантите, както и строителните скелета и „невидимите“ понякога дори и за зрящи хора колчат край тротоара са едни от най-големите препятствия, които не само затрудняват, но могат и сериозно да наранят хора със зрителни проблеми.

Тези и още проблеми бяха обсъдени на обучителния семинар на проекта „Усети града“ „Усет за пространство: мобилност и ориентация в градска среда“, който се проведе на 15 февруари 2014 г. в една от сградите на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, намираща се на ул. „Костаки Пеев“ 21. Гост-лектор на семинара беше Галина Петрова – преподавател в Национален център за рехабилитация на слепи в Пловдив. В него се включиха и хора със зрителни увреждания, които разказаха с какви проблеми и препятствия са се сблъскали. Събитието завърши с обхождане на градски маршрут в центъра на Пловдив чрез начините за ориентация и мобилност на хора с увредено зрение, като целта на това „упражнение“ беше не само зрящите участници да се поставят в позицията на „незрящи“ или водачи на незрящи, но да „включат“ и другите си сетива и да „усетят“ града по различен начин.

Включете се и Вие в следващия семинар на тема „IT технологии за хора с увредено зрение“, който ще се проведе през месец март, за да можем заедно да „усетим“ град Пловдив!

Галина Петрова

Доразказаните биографии на Иван Вълв

За познатите непознати и преоткриването на миналото

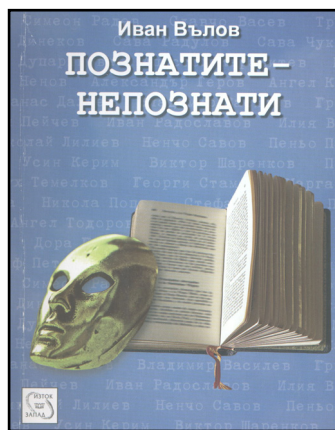
Йордан КОСТУРКОВ

Творчеството на Иван Вълв е познато на тези, които през годините са имали щастието да се пресегнат към книги, които литературната и светската реклама не са се опитвали да беатифицират, канонизират и деифицират. А това е проблем както за специалистите по не особено дългата история на нашата нова литература, така и за читателите, които иначе, в живота, не консумират само рекламни продукти.

Тези уводни думи са приложими и към най-новата книга на Вълв – мемоарите му „Познатите – непознати“ (изд. „Изток-Запад“, 2013), която по един свеж и непринуден начин възкресява образи на значими творци, с които Иван Вълв е имал възможността да общува така, както разказва за това: прямо, дори делнично, но винаги без да прави опити да украсява черно-белите си „фотографии“.

Иван Вълв не раздава оценки на творците, макар че книгата му от някои беше прочетена като провокативна. Най-ярък пример за честността на

неговия разказ – едно истинско достойнство на талантливата белетристика, са разказите за личности, които ние за съжаление сме забравили или дори не сме си дали труда да запомним. Такъв е случаят с личността на Виктор Шаренков. До седемдесетте години на XX век единствените български истории на английската и на американската литература бяха тези, публикувани от Шаренков. Поколенията от епохата на „зрелия социализъм“ доста се смущаваха от силната им идеологизация, свързвана с петдесетте години, и вероятно по тази причина за Шаренков бяха останали откъслечно документиран спомени и спекулации. Иван Вълв обаче, както днес ни разкрива, се е познавал отлично с Виктор Шаренков до неговата безвременна смърт и ни оставя спомен, който представлява солидно документално свидетелство за историята на англицистиката и американистиката у нас (по един странен и необясним начин и Милена Кацарска осъществи паралелно документално изследване за Шаренков на основата на редки и труднодостъпни архивни ма-

териали). Шаренков, родом от пазарджишкото село Церово, завършва Колумбийския университет с докторат през 1927 г. и живее в САЩ до края на Втората световна война, когато е принуден да се върне в България. След една случайна среща с Вълко Червенков от 1949 до 1963 г. работи като доцент в Софийския университет. Тогава издава своите литературни истории и се създават митовете за него, но за повече подробности е добре да се прочете книгата на Вълв, както и статията на Кацарска: ако не за друго, за да се види, че зад плоското и шаб-

лонното може да има нещо наистина сложно, противоречиво и богато, какъвто е и истинският живот.

Наред с портретите и спомените за Каралийчев, Геров, Далчев, Владимир Василев, Багряна, Иван Пейчев, Ламар, Пеню Пенев, Лилив са и тези за Симеон Радев, Трифон Кунев, Иван Радославов, Сава Чукалов, актьори и актриси, но има и един липсващ (а може да са и повече). Иван Вълв е хоноруван асистент в катедрата по история и теория на литературата, където работи и един друг доцент с духовен ранг на професор (защото, както Вълв ни разяснява, професор Шаренков от скромност приема само да е доцент) и също така противоречиво възприемана личност, чиито за времето си революционни публикации днес са толкова слабо известни (негов асистент през същия период е самият Никола Георгиев, съвсем млад човек в онези години) – литературоведът Емил Стефанов. Така че Иван Вълв най-малкото е длъжен да разкаже своята история и за него – а покрай това и за атмосферата в Софийския университет от онова доста трудно време.

Скритият принцип за необратимост на времето

Възможността за пътуване във времето отдавна вълнува човешкия ум. От една страна – съгласно с теорията на относителността времето представлява само едно от четирите измерения, което означава, че да се движим назад във времето, би трябвало да бъде толкова обичайно нещо, колкото, когато трябва да вървим наляво, но вместо това завием надясно. От друга страна – стига да се замислим за това – ако върнем в миналото информация, физическо тяло и особено хора, веднага възникват множество логически парадокси.

Например парадоксът на дядото. Чрез машина на времето вие се отправяте в миналото и разваляте сватбата на вашия

дядо с баба ви (в най-лошата версия на парадокса вие го убивате). В този случай вие, поради липсата на дядо ви, просто не можете да се родите, да намерите машина на времето и да се върнете в миналото с цел да не допуснете сватбата на вашите баба и дядо. Но тогава дядо ви и баба ви благополучно ще се оженият – вие ще се появите на света, ще седнете в машината на времето и т.н.

Има и съвсем парадоксален сценарий, при който вие, разваляйки в миналото женитбата на вашите баба и дядо, сам се жените за собствената си баба и се превръщате в своя дядо. В този смисъл възможността да променим миналото води до множество логически противоречия.

В природата има неоткрит закон, който прави хода на времето еднопосочен и необратим и не допуска възможност за съществуване на машина на времето.

Общата теория на относителността казва, че пътят във времето на практика не се различава по свойствата си от пътя в пространството в близост със свръхмасивен и свръхплътен цилиндър, който се върти със скорост, близка до тази на светлината; такъв обект може да изиграе ролята на машина на времето. Разбира се, практическата възможност да се развърти до скоростта на светлината цилиндър с галактическа маса и плътност, близка до плътността на черна дупка, изглежда съмнителна или поне нереална от гледна точка на земните технологии.

Именно парадоксалната природа на възможността за пътуване във времето е подтикнала по всяка вероятност астрофизика Стивън Хокинг да формулира хипотезата за принципната необратимост на времето. За избягването на парадоксите в природата съгласно с тази хипотеза трябва да съществува някакъв закон, забраняващ преместването във времето от настоящето в миналото. И най-добрият аргумент в полза на такъв закон е даден от самия Хокинг: „Ако пътуването във времето е възможно, къде са тогава тези пътешественици?“

Живот и познание, персонифицирани в мисия за каузата на българската университетска архивистика

Проф. д-р Андриана Нейкова на 65 години

Доц. д-р Русалена ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА

Проф. д-р Андриана Нейкова, която е сред най-ярките представители на съвременната българска архивна школа, отбелязва през настоящата година своята 65-годишнина. Тя е дългогодишен хоноруван преподавател по архивистика в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и филиалите му в Смолян и Кърджали.

Връзката учител–ученик е специална, защото се основава на съкровена споделеност на мислите, мечтите и познанието. Случилото се духовно съприкосновение между учител и ученик в неговите дълбинни измерения е уникален шанс в живота на човека да открие в лицето на другия потенциала на собствените си възможности. Трябва да отбележа, че професор Андриана Нейкова е мойт учител, професионално посветил ме в знанието за магическия и динамичен свят на архивите. Именно затова си позволявам дръзновението да напиша текст по повод на нейния 65-годишен юбилей, макар притесненията в случая да са разбираеми. Това е не само сериозна отговорност към съответния човек, но и проектиране на професионалните изяви и личностните му измерения в контекста на собствените ни разбирания за „значимост“ и „постижения“. Но именно отговорността е функция на писаното слово – едно предизвикателство, което открива пролука между стереотипите на чисто човешките контакти и академичния ракурс.

ОРИСАНА ОТ МЕТЕР*

Проф. д-р Андриана Нейкова е родена в София на 14 февруари 1949 г. Завършва с отличие специалността **История** в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1973 г. и веднага постъпва на работа в Централния държавен исторически архив, сега Централен държавен архив. През 1974 г. е зачислена като редовен аспирант към катедра **Архивистика и помощни исторически дисциплини** в Историческия факултет на Софийския университет. През 1980 г. защитава успешно кандидатската си дисертация на тема: „Археографски проблеми на Възрожденското документално наследство (1878 – 1978)“. В

периода 1977 – 1979 г. е асистент по архивистика в Историческия факултет на Софийския университет. С конкурс постъпва на работа като научен сътрудник в създадената през 1979 г. Научноизследователска лаборатория по архивистика и документалистика – НИЛАД, към тогавашното Главно управление на архивите при МС, понастоящем ДА „Архиви“. През този период участва в разработката на важни методически регламенти и стандарти по архивистика и документалистика. Назначена е за ръководител на НИЛАД през 1984 г. През 1986 г. участва успешно в обявения конкурс за асистент по архивистика в Историческия факултет на Софийския университет. През 1992 г. се хабилитира за **доцент** с труда „Идеи и програми за издирване и публикуване на писмените извори за българската история“. Член е на редколегиата на Известия на държавните архиви (1993 – 1996 г.). От 2001 г. е привлечена като експерт към Националната агенция за оценяване и акредитация. В периода 2003 – 2006 г. е член на Специализирания научен съвет по нова и най-нова история. През 2012 г. заема академичната длъжност **професор** при Историческия факултет на Софийския университет. Така изглежда кратката биография на професор Нейкова в контекста на нейните професионални ангажменти в архивите и научни интереси в областта на теоретичната архивистика.

ДУХОВНИЯТ УЧИТЕЛ НА ПОСВЕТЕНИТЕ В АРХИВНОТО ПОЗНАНИЕ

През периода 1986 – 2002 г. академичната кариера на проф. Нейкова в Историческия факултет на Софийския университет е свързана с провеждания учебен процес в рамките на тогавашна-

Проф. д-р Андриана Нейкова

та специализация **Архивистика** към катедра **Архивистика и ПИД**. През тези години тя упорито работи и за реализиране на идеята си за откриване на университетска специалност **Архивистика и документалистика**. Изминалите вече 12 години от старта на специалността са неразривно свързани с научноизследователската и учебно-преподавателската дейност на проф. Нейкова. Известно е, че през този период тя чете основните профилирани лекционни курсове в бакалавърски и магистърски програми на специалностите **Архивистика и документалистика** и **История** не само в Софийския университет, но и в други висши училища, в които се провежда обучение по архивистика, макар и само по отделни дисциплини засега. Преподавателската ѝ дейност като цяло показва, че тя участва сериозно във всички степени на висшето образование, което ѝ отрежда водеща роля в обучението по архивистика у нас. Ето защо през разглеждания период тя е научен ръководител на повече от 160 дипломанти и специализанти, както и на докторанти, включително и от чужбина. Тези постижения са категорично свидетелство за формирането на цяла една школа от ученици и последователи на идеите и усилията на проф. Нейкова за осигуряване на качествено университетско професионално образование и квалификация по архивистика.

Особено внимание заслужава инициативата на проф. Нейко-

ва за създаването на първата по рода си отраслова **електронна библиотека по архивистика и документалистика****, на която тя е научен ръководител.

С името на професор Нейкова са свързани и първите **университетски четения по архивистика**, чието начало е поставено на 18 април 2005 г. Те са организирани във формат на научни конференции, като за периода 2005 – 2013 г. са проведени седем такива. Същото заглавие има и специализираната поредица (със съставител и научен редактор проф. Нейкова), в която се публикуват разработките на участниците в тези научни форуми.

Постигнатите резултати осмислят дългогодишните целенасочени и системни усилия на проф. Нейкова в съзнателното търсене и следване на най-добрите традиции, модели и постижения в областта на архивологията и архивното образование. Тя обаче преминава отвъд традиционните рамки за учен и преподавател, неуморно търсейки убедени съмишленици в лицето на студентите, докторантите и сред колегите си. Тя е духовният УЧИТЕЛ, притежаващ благородството и нравствената щедрост да позволи да бъде избрана и разпозната от нас – нейните последователи! В този ред на мисли бих искала да подчертая, че **българската университетска архивистика** има своето бъдеще.

ЗА АРХИВИТЕ С ЛЮБОВ...

Досегашната преподавателска и научна дейност на проф. Нейкова свидетелстват за съзнателния и професионално мотивиран личен избор да превърне познанието за архивите и университетската архивистика в своя професионална кауза и лична мисия.

Респектиращата ѝ библиография като цяло обхваща фундаментални и актуални въпроси на архивната теория, археографията, документалния и архивния мениджмънт, а също и на университетското образование и квалификация по архивистика.

* Богинята Метер – „Майка на боговете“, която атиняните почитали, както отбелязва проф. Дуйчев, и като покровителка на архивите.

** <http://electronic-library.org/content/index.php>

Стартира третата кампания на *Заедно в час* за набиране на учители

От началото на кампанията през месец септември до момента са кандидатствали над 700 души, а 19 одобрени кандидати вече са приели отправените оферти и ще започнат да преподават на 15 септември със старта на следващата учебна 2014/2015 година.

Мисията на учителите от *Заедно в час* е да осигури равен достъп до качествено образование за всяко дете в България. Програмата дава възможност на завършващи студенти и млади професионалисти да допринесат за положителна промяна в българското общество, като едновременно с това развият и усъвършенстват себе си.

Новите учители ще преминат курс в български университет, който ще им осигури педагогическа правоспособност, ако те вече не разполагат с такава. В допълнение те ще вземат участие в интензивно лятно обучение по международния модел „Преподавай като лидер“, за да развият необходимите

До 30 март продължава третата и последна за тази година кампания на *Заедно в час* за набиране на млади и амбициозни учители, които в период от две години ще преподават на ученици с ниски постижения и ограничена мотивация за личностно и професионално развитие. До края на март на сайта на фондацията могат да подават своите апликационни форми всички кандидати, които се стремят към постигането на високи резултати и активно търсят нови предизвикателства.

им знания и умения, с които успешно да мотивират учениците си, да планират целенасочено и постоянно да повишават ефективността си. В последните три седмици от своето обучение учителите ще преподават в Лятната академия на *Заедно в час*, където ще имат възможността да приложат на практика новоусвоените принципи на ефективното лидерство и успешните методи на преподаване.

По време на двете години като учители участниците в програма получават редовно наблюдение и надграждащи обучения за преподавателски и управленски компетенции. Всеки един от учителите ще може да разчита на личен мен-

тор в изграждането и доразвиването на своите лидерски умения. Ментори в програмата са водещи бизнес- и обществени личности, загрижени от сегашните проблеми в училищното образование. Завършилите програмата осъзнават своя дългосрочен ангажимент към образованието и мисията на *Заедно в час*. Без значение дали те смятат да продължат професионалното си развитие в образователния или в други сектори, учителите дългосрочно работят от своите нови позиции за подобряване на училищното образование.

През настоящата учебна година 70 учители по програмата преподават на над 7000 ученици в 43 училища

в Западна и Южна България. „Искам да върна на учениците в България вярата, че с любов към знанието и упорит труд наистина могат да постигнат велики неща в живота си“, споделя един от учителите лидери. *Заедно в час* си поставя амбициозната цел до 20 години да бъде преодоляна функционалната неграмотност в България, като организацията ще допринесе за това наред с партньорите си – публичните институции, неправителствения сектор и бизнеса, като подкрепя по 200 нови учители на година и обхваща поне една десета от учениците в България. Фондацията е партньор от международната мрежа Teach For All, чиито членове успешно работят за подобряване на достъпа до качествено образование в 32 страни на 6 континента.

Повече информация за програмата на *Заедно в час* и формата за кандидатстване можете да откриете на сайта на организацията www.zaednovchas.bg.

➤ От стр. 20

Трудовете ѝ са част от съвременната българска специализирана литература и допринасят за изясняване на спецификата в развитието на архивното познание и националната архивна система в контекста на общоисторическия процес и в сравнителен аспект спрямо дълголетните традиции и равнището на водещите чуждестранни архивни школи и практики.

Най-важните научни полета, които проф. Нейкова разработва, могат да бъдат обособени в няколко тематични кръга.

Безспорно най-значими са изследванията на проф. Нейкова, посветени на историята на архивите. На тази проблематика тя посвещава редица статии и студии, но квинтесенцията на научните ѝ дирения е монографията „Архиви и общество“, излязла от печат през 2007 г., като понастоящем се подготвя нейното второ издание. Освен че разкрива сложната природа на документите и архивите, които са уникален социален и цивилизационен феномен, споменатият труд е една модерна авторска концепция за генезиса и еволюцията на архивите, за съвре-

Живот и познание...

менното архивно познание и за ролята и мястото на архивиста специалист. Определяйки архивистиката като интегрално научно познание, проф. Нейкова прави аргументирани анализи, изводи и прогнози за насоките в развитието на българската теоретична архивистика и за трансформацията на архивите и на техните информационни ресурси в условията на мрежовото общество.

Като се има предвид дейността на проф. Нейкова, ясно е, че част от трудовете ѝ са посветени на историята и развитието на българската университетска архивистика като професионален образователен модел. Това е тема, която е почти неразработена в специализираната ни литература и позволява на авторката да изследва отделните етапи, да уточни кръга от преподаватели по профилираните дисциплини, разпиша на лекции, учебните планове и учебните програми, реализацията на възпитаниците и пр.

Другият тематичен кръг в обсега на научните интереси

на проф. Нейкова е свързан с археографията. Проучванията ѝ в тази област също са въз основа на новооткрити, анализирани и публикувани от нея документални свидетелства от личните архивни фондове на проф. П. Ников, проф. П. Мутафчиев, проф. Ив. Шишманов и др. В резултат са разкрити неизвестни факти и обстоятелства, отнасящи се до идеите, конкретните предложения и постигнатото от създателите на българската историческа школа през първата половина на миналия век по отношение на усилията им да осигурят необходимата „печатна изворова база“ за научните изследвания по история.

Специално внимание заслужават изследванията на проф. Нейкова, насочени към проблема за значението на утвърдените международни и европейски информационни професионални архивни стандарти за описание във връзка със създаването на единно архивно пространство и осигуряването на световния обмен на архивни данни.

Трябва да споменем и най-новите научни дирения на проф.

Нейкова, свързани с прецизирането на основополагащата в парадигмата на архивното познание термин **архивология** в значения на **наука за архивите** и **обща теория за архивите**, които значения предлагат възможности за съвременен философско осмисляне на постиженията на теоретичната архивистика във всичките ѝ направления, респ. научни дисциплини, които с течение на времето се обособяват и развиват относително самостоятелно.

В заключение – професор Андриана Нейкова е наследник и продължител на най-добрите традиции и постижения на българската историческа и архивна школа. Същевременно тя е новатор и генератор на идеи, което ѝ отрежда заслужено място сред най-ярките представители на съвременната архивна мисъл. Позволявам си да обобщя, че проф. Нейкова е аристократ по дух и истински ерудит с персонифицирана мисия да транслира през границите на времето и пространството натрупаната индивидуална интелектуална енергия и познание за архивите!

На многая лета от Вашите следовници, скъпа професор Нейкова!

Българските учители в Бостън, САЩ

Документите за учителска правоспособност включват изискването не само за диплома за завършена БФ с педагогически профил, но и специален лиценз, удостоверяващ, че кандидатът има необходимия теоретико-практически хорариум (брой кредити от теоретичен курс по методика на БЕЛ – 45 лекционни часа и положен практически стаж – хоспетиране, текуща практика, преддипломна педагогическа практика). По програмата „Роден език и култура в чужбина“ се наблюдава върху интеграция чрез идентичност, като особено доминират фолклорни теми и патриотични инициативи – чествания на светли дати, фолклорно-сценични изяви, театрални спектакли и др.

...Бях много впечатлена от българските семейства в Бостън – скупчени в деня на откриването на учебната 2013–2014 година. Пристигат празнично облечени и с цветя пред паркинга на китайското училище, чиито класни стаи ползват под наем. Откриването е в една от залите, възлението е обяснимо – докосването до родните традиции умилява по-възрастните, а по-младите налагат „космополитна“ съдържаност на кариерно погълнатите лица. Потомците са шумни по „български“ – суматохата ги привлича с обичайния смесен брътвеж от английска и българска реч с подчертан или едва доловим акцент. Повечето деца са родени тук и си говорят с близките на английски дори когато са на съботните занятия в училището от 15 до 18 часа.

Какво всъщност ги е привляк тук, в есенно цветейски озаглавено „Елитният провал на прехода“. „Водачите в България – твърди д-р Стоянович – нямат нужда от култура в онзи ежедневен, подхранващ, възпитаващ маниер. Отказът от произход, образование, култура и възпитание е единственото знаме, което се наложи в народното сърце. Инстинктите са изместили сложната морална гама. Посредствеността е желана, защото гарантира напредък“ (с. 16 – 17).

...Оглеждам се наоколо и търся с очи да запомня учителите, представени от Р. Димит-

Доц. д-р Соня РАЙЧЕВА

В градчето Уобърн – сателитно на Бостън, се намира българското училище „Св. св. Кирил и Методий“, основано преди 15 години в 4 стаи. Сегашният директор Росен Димитров разказва историята му – от 2 години училището е с лиценз от МОН, а преди е било регистрирано като организация с идеална цел. В началото група ентузиасты се събират, обединени около идеята да създадат културен център на българите в Бостън. Така се появява и училището, в което днес учат 150 деца – от 2 групи в детска градина (всяка от тях с по 28 деца) до 8. клас. В него преподават възпитаници – филолози и историци – на ПУ „Паисий Хилендарски“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ЮЗУ, СУ „Св. Климент Охридски“. Българските училища в чужбина са около 150, като само в САЩ, в градовете Чикаго, Бостън, Лос Анджелис, Ню Йорк, Питсбърг, Сиатъл, официално функционират като учебни заведения и отделно като учебни центрове. В някои от тях преподават студенти, завършили Университета „Джордж Вашингтон“ в Ню Йорк по специални програми „Български език и култура за деца“.

Доц. Соня Райчева в Бостънския университет

ров. Няколко дами на средна възраст около 40 години разговарят с родители, ръкомахат с балкански ентузиазъм и насърчително кимат. Питам се дали чувстват себе си като спътници на малките българчета в дългогодишното образователно пътешествие, макар и в само един ден от седмицата за няколко часа, и то на почти доброволни начала... Като доброволци мисионери те имат трудната цел да приобщават децата към българската култура, език, история, родова памет. В преподавателската си отдаденост не само да образоват чрез фактическото знание, но и да го споделят и инвестират в „духовната нива“ на билингвите...

Запознавам се с някои от учителите. Силвия Михалева е от Пловдив, завършила е първия випуск на БФ в ПУ „Паисий Хилендарски“. Бивш базов учител по БЕЛ в СОУ „Васил Левски“. Тя е в Бостън от 2001 г. Завършва магистратура по бизнес администрация в Бостънския университет. Сега работи по харвардска програма в най-голямата бостънска болница. Тя преподава в 5. клас, в който учи синът ѝ Кристофър. Силвия е заместник-директор на учили-

щето и секретар на Българския културен център. Кристофър никога не е ходил в България, но говори брилянтен български език – плод на ежедневните занимания вкъщи. Класът се състои от 8 – 10 ученици: Сашо, Кристофър, Яна, Лени, Стефчо Луканката, Мони... Посещавам ги друг ден, когато са навлезли в програмния учебник за 5. клас. Те имат час по литература – четат подред приказка и я анализират. Силвия подчертава: „Старая се да осигурявам приятни емоции чрез преживяване на учебното съдържание, за да е забавно на учениците. През седмицата те учат в различни училища и тук в събота да имат красиво усещане за култура. Използвам повече игрови форми – например всеки в свое персонално тефтерче да пише стихове, които са му хрумнали през седмицата, да съставя гатанки, да сътворява разкази или анекдоти, в които да преобладават научените тук нови български думи. Непрекъснато съпоставяме – например „Хари Потър“ с „Войната на таралежите“. Гледаме много български филми, слушаме песни и четем български приказки. Но когато преподавам фолклор, децата не

го разбират. Разигравам игри с диалектни думи, правим диктовки, за да се научат да пишат грамотно. Но понякога и аз изпитвам затруднения, например как да им обясня израза „Гледа през крив макарон“... Старая се иначе изцяло да наложи творческо отношение към заниманията и учебното съдържание. Оценките са само „5“ и „6“, за да изпитват гордост, че са българи, а не да ги унижавам с „2“ и „3“. Обичаме да правим коментарно четене на книги по избор на децата – „Властелинът на пръстена“, „Малкият Никола“, „Алиса в страната на чудесата“. Непосредствените усмивки на петокласниците ме подканят с молба да им изпратя статията и да разкажа за тях на студентите – бъдещи учители по БЕЛ, но и да доведе студентите там, при тях, на стаж...

В 6. клас ме посрещат Глория, Иво, Юлия, София... и още два пъти повече, които ме гледат с любопитство и очакване. Преподава им Маргарита от Силистра, дошла в Бостън преди 2 години. Затова може би говори без акцент. Тя ми разказва, че сега разглеждат различни стилове на общуване и те токущо са прочели своите есета на тема: „Как да предпазим животните от изчезване“. Децата чрез оживена дискусия затвърждават не само компетенциите относно владенето на стиловете, но акцентират върху спецификите на българския език и изискванията относно прагматиката. Маргарита споделя: „Не знам само как да им обясня кога и защо се употребява израз като „Не ме е еня“ (по Джани Родари). Както и когато изучаваме „Хайдути“ на Христо Ботев – звучи им недостъпно, далечно. Същото е и с Добри Чинтулов. Необходимо е, наложително е – подчертава тя да има отделна учебна програма по БЕЛ за деца в чужбина. Да се изучават по-малко на брой автори, но най-известните от канона. Особено трудно ми е и с „Под игото“ на Иван Вазов – непрекъснато се налага да обяснявам архаични и диалектни думи и изрази“.

Подобни откровения споделя и една майка от Бургас – семейството ѝ е в Бостън от 12 години, тя работи в администрацията на MIT, а се е дипломира ла във ВИНС, специалност МИО, и стриктно следи децата ѝ – в 6. клас и на 3 години, да знаят

Катедрата по славянска филология обявява студентски конкурс за превод

Катедрата по славянска филология кани студентите слависти да се включат в традиционния конкурс за художествен превод. Предложените и тази година текстове (един прозаичен текст и две стихотворения) на чешки, сръбски/хърватски и полски език ще бъдат публикувани на интернет страницата на катедрата: <http://slavistica.slovo.uni-plovdiv.bg>. Студентите имат право сами да изберат дали ще превеждат поезия, или проза, или и двете. Регламентът на конкурса допуска следните варианти:

1) превод на проза (предложения прозаичен текст от съответния език);

2) превод на поезия (предложеният – едно или и двете – стихотворения от съответния език);

3) превод на поезия и проза (съобразно с регламента за превод на поезия и превод на

проза по-горе).

Преводите трябва да бъдат изпратени най-късно до 10 май 2014 г. на адрес

slavfil@uni-plovdiv.bg

и предадени в разпечатан на хартия вариант на преподавателите по съответния език или литература от Катедрата.

➔ От стр. 22

добре родния си език. „Учим с дъщерята „Радина вълнения“ и ѝ обяснявам подробно, но всичко е трудно за възприемане, тя си мисли само за тениса, понеже се състезава на международни турнири...“

„В учебниците да се застъпват само български автори, представляващи света – продължава учителката Маргарита. – Тук бездруго изучават световните, така че хубаво е да се акцентира само на българските. На децата им е интересно да знаят с кои от тях са израснали родителите им... Затова и в часовете наблягам на игровото начало. Интерактивните методи са водещи в ситуации на засилената комуникация – да усвояват българската култура и традиции. Net поколението се нуждае от кинетичен стил на учене, не от академично преподаване. Усилията на учениците да се възнаграват своевременно, а не след продължителен интервал от време. Методиката е остаряла, необходими са адаптирани учебни програми, методически помагала, специално дистанционно обучение за нас, учителите, които се нуждаем от адекватна квалификация.“

На 26.10.2013 г. темата на 6. клас бе „Кукери и нестинари“. В оживена дискусия се представяха традиции, ритуали и се тълкуваше техният смисъл. Учениците споделяха впечатленията си от варненското лято за някои от тях, когато „на живо“ са гледали „несесерите“, както наричаха танцуващите от нестинарските игри. Следващата тема щеше да бъде „Ролята на маската в изкуството“ и децата с охота изразиха нагласите си на очакване.

Седми клас не съществува в българското училище. „Няма деца“ – обясни ми директорът. Някои не идват, защото в училищата на САЩ много се набляга

Българските учители в Бостън...

на извънкласни форми на работа – най-вече спортна дейност, творчески ателиета, клубове, и много от българчетата тренират различни спортове в събота и затова отсъстват.

Отивам в 8. клас, представян от 3 млади дами – Ани, Роси и Алексия, преподавател е Мария Петрова с PhD от Университета в Орегон, възпитаничка на първия випуск от Американския университет в Благоевград. Темата за часа бе „Светослав Минков и „Дамата с рентгеновите очи“. Момичетата току-що бяха коментирали есетата си на тема: „Прогрес, модерност, наука – инструменти за фалшифициране на истината (природата или за нейното подобряване и опазване), пътят, по който сме тръгнали, правилен ли е според Светослав Минков?“. Ето извадка от есето на Ани: „Очите на обикновените хора не са рентгенови и това, че са направени рентгенови капки за очи, показва, че технологията се използва безцелно и само фалшифицира истината. Това, че модерната технология прогресира, не значи, че светът ще се промени към по-добро.“ В рецензията на учителката Мария фигурираше изречението „Добър извод“ и „Браво!“, с което се насърчава най-вече самостоятелното интерпретиране. Заговорихме се за авторите, включени в учебното съдържание – Димчо Дебелянов, Ивайло Петров, Николай Хайтов. Разговорихме се за прототипите на Хайтов, за творческите „хрумки“, отключили проникновени картини от народопсихологията на родопчани. Попанена бях за открит урок на тема „Песен за човека“ на Никола Вапцаров, но времето ми в Бостън изтичаше... Същите тези момичета от 8. клас с тяхната учителка са направили, все още

в ръкописен вариант, двуезичен албум, посветен на българската култура и традиции. Показаха ми пилотния вариант с молба за съдействие. Той бе илюстриран от самите тях, както и цялостният дизайн бе плод на екипната им сплотеност.

Срещнах се и с един друг учител, по музика, Борислава Борисова, ръководеща вокално-инструментална група за деца от 7- до 10-годишна възраст към българското училище. Борислава е от Враца, завършила е Естрадният факултет на Консерваторията в София. Занимава се с музика от 8-годишна и още тогава е „обучавала“ в солфедж съучениците си. Идва в Бостън на студентска бригада, завършва бизнес в американски колеж, след това Консерватория в Бостън. От 10 години преподава музика в Quinsy college, както и теория на музиката за класове по пиано и история на музиката. Отделно дава частни уроци по китара. Ръководи ансамбъл по импровизация. Със своите синове на 7- и 5-годишна възраст разговаря само на български. И баща им Петър, музикант тромпетист, споделя националното самоуважение. Питам Борислава: „Какво е днес да си учител в Бостън?“. Тя се усмихва доволно и ме уверява, че учителят тук е на особено уважение. Не само затова, че преподава специален творчески „предмет“ – музикално изкуство, колкото, че за тази „длъжност“ се явява на конкурс. Свободата, която тук се предоставя на учителя, е свързана с планиране и творческа реализация на часовете и извънкласните форми. Тя самата въвежда в колежанското си преподаване изучаване на български народни инструменти, като специално представя в поредица занятия фолклорно-

то хорово пеене на ансамбъл „Филип Кутев“. Освен преподавател в българското училище Борислава е и ментор (консултант) на родителите. Тя смята, а и това е потвърдено от американската образователна система, че родителите и децата са екип, заедно участващ в приключението, наречено образование. И децата, и родителите се обучават със специален инструмент – Recorder (синтез от флейта, дудук и окарина). Тя е уверена, че „чрез музика се учи език“. Сега заедно с децата и родителите готвят репертоар за българската коледна вечер на 21 декември. Разучават песни с инструменти и солисти. Придържа се към методиката на Карл Орф: „Чрез реч учиш музика“, и затова синкретично „обучава“ възпитаниците си – деца и възрастни. Самата тя пише стихове, композира музика към тях. Твърдо заявява: „Никакъв английски в българско училище!“ Очите ѝ неколкотократно се овлажняват, когато ми разказва как се опитва да провокира и утвърди онова чувство на българско самосъзнание, което тук, в Бостън, пари като умиление, хронична носталгия и подсъзнателна принадлежност към Родина и корени.

Българските учители в Бостън проектират конкурс на тема: „Какво искаме светът да знае за нас?“, ориентиран към български автори – класици и съвременници.

В трудните и за имигрантите ни времена „силата да устояваш на всичко, силата да преодоляваш, без да се предаваш“, с „неуморните усилия и страстната загриженост на всеотдайни личности“, както твърди и Мартин Лутър Кинг, е достойна за подражание кауза. Всички те, българските учители – от Нова Зеландия до Цюрих, от Австралия и Атланта, – „архитекти на съдбата си“, милеят и преподават знание и дух. С двойно по-голямо усърдие.

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2014 година на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ №24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (първата барака в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 14 часа.

Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2014 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Национален конкурс за есе на икономическа тематика

Клуб „Финанси“ при Икономическия университет във Варна организира национален конкурс за студентски есе. Право на участие имат всички студенти в акредитираните висши учебни заведения в България.

Участниците могат да пишат по една от следните теми:

1. „Всички модели са грешни, но някои са полезни“ – Защо използваме модели в икономиката?”

2. „Често е рационално да не си съвсем рационален“ или за рационалното поведение на икономическите агенти.”

3. „Защо инвеститорите бягат от България?”

Най-доброто есе ще бъде награждено с 250 лв. и едногодишен абонамент за в. „Капитал“. Отличените с второ и трето

место съответно ще получат 200 лв. и 100 лв. Международни студентски карти ISIC и USB памет ще получат авторите на десетте най-добри творби. Сред наградите са и 80 книги и други предметни награди. Всички автори ще получат сертификат за участие. Най-добрите есета ще бъдат публикувани.

Всеки студент може да изпрати авторското си есе в размер до 5 страници на адрес finance-club@ue-varna.bg. Крайният срок е 30.03.2014 г. Творбите ще оценява авторитетно жури, съставено от преподаватели от ИУ – Варна. Председател е проф. Стефан Вачков – ръководител на катедра „Финанси“ на ИУ – Варна. Награждаването ще се проведе през месец април в Икономическия университет – Варна.

Стихотворения на автори, отличени в конкурса на вестника

Биляна ГИНИНА

Повод

„Това е вече повод за живот.“

Камелия Кондова

Това не са ли мемоари на летец –
остатъците самолет от прежда?
Разсипаният пояс на крадец –
крайгълният камък на надеждата?

Безизходната улица в снега –
безкрайното кръстовище на времето?
Обяздането по насрещен път –
изпробване на силата на стремето?

Потеглянето ти по тънък лед –
куражът ти да търсиш и откриваш?
Раздялата с най-скъпия човек –
урокът как да ставаш все по-силен?

Плачът от срязаната пъпна връв –
любезната покана на живота?
Последният ти прилив дива кръв –
свидетелството за житейски опит?

Издигането на белеещ флаг –
издигане над общата картина?
Онази дързост да политнеш пак –
това не е ли вече повод да те има?

Ода за Палача

Стига с тази липса на надежда!
Уморих се да броя трошици.
Искам да захвърля хляба
и да се раздам на птиците.
След като не ми остана нищо,
ризата си давам на палача.
И сама към него ще изтичам –
да му кажа нищо че не знача!
Ще му подаря глава за брулене
и ще го целуна по очите.
Нямам нужда вече от сбогуване.
Имам нужда мъртва да се считам.
Завещавам се докрай на вятъра –
нека да ме носи по реката.
А след мен трошици да се мятат –
сити птици да изпрати лятото.
Всяко зло за по-добро да бъде.
Хващай ме, палачо, за главата!
След като надеждата си тръгна,
от какво е разтреперана ръката ти?

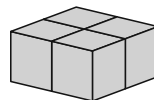
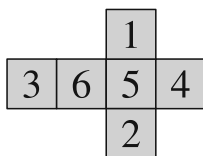
Недовършената дума

Опасна сила има недовършената дума.
По-хубаво е да не казваш нищо.
И тъкмо си решил, че си е струвало,
когато половината ти се отприщва.
Една змия, захапала се за опашката –
такава е натрапчивата ти идея.
Нали не ти е дремело на шапката –
какво тогава криеш се под нея?
Изправяш се мъжествено над себе си
и с всички сили гордо се прекрачваш.
И тъкмо си решил, че е победа,
а всъщност нямаш смелост да заплачеш.

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИИ

1. Катя има четири кубчета, стените на които са номерирани от 1 до 6 (като при зарче). Сборът от тези цифри е 21. Тя трябва да ги замени така, че всеки две допиращи се стени имат еднакъв номер. Сумата на числата отвън върху полученото тяло трябва да е максимална. Колко е тя?

а) 66, б) 68, в) 72, г) 74, д) 76.

2. Имаме четири бутона. Два от тях изобразяват тъжно лице, а други два – весело лице. При натискане на един бутон той променя изражението си на противоположно: тъжно – весело или обратно. В същото време и съседните два (или един, ако натиснатият е краен) си променят също изражението. Колко е минималният брой щраквания, с които можем да получим само весели лица?

а) 2, б) 3, в) 4, г) 5, д) 6.

ОТГОВОР НА ЗАДАЧАТА ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

Ако подаванията са през един човек (1-3-5-7-9-11-1), не всички девойки ще участват в играта.

През двама (1-4-7-10-1) – отново неуспех.

Отговорът е: през 5 човека (1-6-11-4-9-2-7-12-5-10-3-8).

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ